UPUTSTVA MLADOM RUDARU

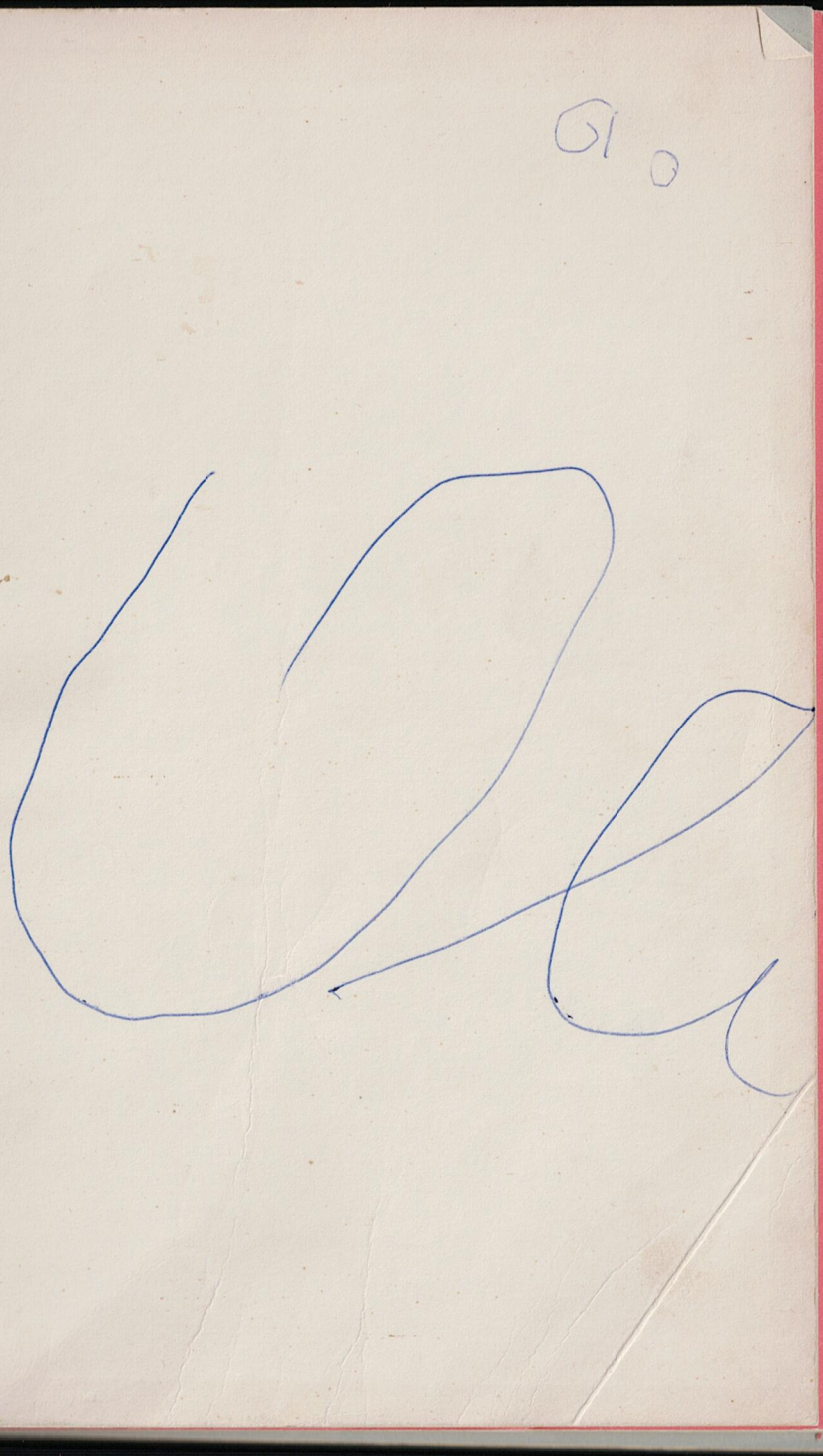

UPUTSTVA MLADOM RUDARU

IZDAVAČ: SAVEZNI CENTAR ZA OBRAZOVANJE KADROVA
U RUDARSTVU — TUZLA

Autori:
Prof. inž. Stane Verbič
Dipl. inž. Ljubo Ćuk
Dipl. inž. Ladislav Dropuljić
Dipl. inž. Ivan Jakovac
Doc. inž. Jovan Moravek
Dipl. inž. Zvonko Ožanić
Ljubomir Lolomunović

Korektor: Aid Silahić
Crteži: Martin Meža

Štampa: Štamparsko preduzeće »Grafičar« Tuzla,
za štampariju — Obrad Jakšić

Sretno, je naš rudarski pozdrav.
Jesi li pomišljao šta on znači?
Tim pozdravom tvoji drugovi rudari
ti žele da se zdrav i živ vratiš
svojoj porodici i njima.
Rudnik u kome si počeo raditi očekuje od tebe
da vremenom postaneš vrijedan i sposoban rudar,
koristan član svoje zajednice.
Kako ćeš to postići?
Ako usvojiš uputstva i upozorenja,
ako stalno učiš i usavršavaš svoja znanja
i marljivo obavljaš poslove na radnom mjestu.

ZAPAMTI

RAD U RUDNICIMA NIJE OPASAN
ZA ONE KOJI GA POZNAJU I KOJI SE
PRIDRŽAVAJU SVIH UPUTSTAVA I
PROPISA SIGURNOSTI.

PAŽLJIVO PREGLEDAJ SLJEDEĆE
STRANICE I ZAPAMTI NJIHOV SMISAO.

Prije pristupanja ma kom poslu,
a posebno u rudniku, moraš se savjesno pripremiti.

Rad u rudnicima nije više pojam
teškog fizičkog posla, jer se on
ne obavlja samo mišicama obilno nakvašenim znojem.
Savremena tehnika i mašine pomažu rudaru.
On je danas moderni proizvođač i upravljač,
koji aktivno učestvuje, raspravlja i odlučuje
o svome radu i radu cijelog rudnika.

Zato je potrebno da stalno uči, upotpunjuje i
povećava svoja znanja, kako bi što bolje iskoristio
tehnička sredstva i kao dobar privrednik najbolje
upravljao.

RAD U RUDNICIMA PRUŽA MLADIM LJUDIMA ODLIČNE USLOVE ZA NAPREDOVANJE I STICANJE NOVIH ZNANJA, A SAMIM TIM OMOGUĆAVA POVEĆANJE LIČNOG I DRUŠTVENOG STANDARDA.

**Da bi mogao raditi u rudniku,
svaki radnik mora imati najmanje 18 godina,
biti potpuno zdrav i sposoban za
rudarski poziv.**

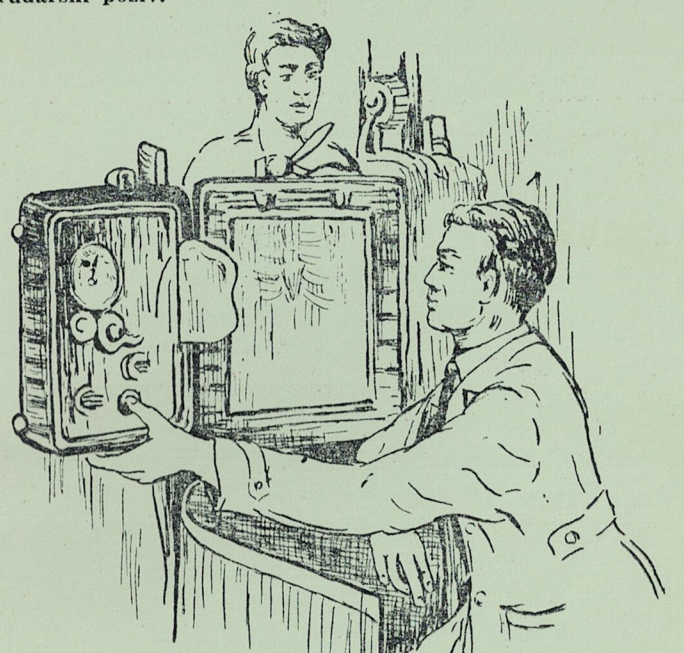

**Svaki radnik prije početka rada u rudniku
mora biti ljekarski pregledan i proglašen
sposoban za taj posao.**
**Za cijelo vrijeme rada u rudniku ljekari
će voditi stalnu brigu o tvome zdravlju.**

BRIGA ZA TVOJ ŽIVOT I ZDRAVLJE UVIJEK JE NA PRVOM MJESTU.

Samo zdrav i sposoban rudar
može raditi dobro i bezbjedno po
sebe i ostale.

Svaki novi rudar se upoznaje sa
poslovima koje će obavljati,
propisima o higijensko-tehničkim zaštitnim mjerama
na rudarskim podzemnim radovima i
sa svim drugim uslovima u kojima će raditi.

Zahtjevaj DA BUDEŠ UPOZNAT SA SVIM PROPISIMA

HIGIJENSKO-TEHNIČKE ZAŠTITE!
SAMO ONAJ KOJI POZNAJE PROPISE
MOŽE IH SE PRIDRŽAVATI I BEZOPASNO RADITI.

Koristi znanje i iskustvo starijih rudara,
koji će te uvijek podučiti i pomoći.

PITAJ ZA SVE ŠTO TI JE NEJASNO
ILI NEPOZNATO!

Za svoj život i sigurnost pri radu,
treba najviše da se brineš sam.
Upozoravaj druge koji krše propise sigurnosti,
jer nepridržavanje propisa može izazvati
nezgode i nesreće.

RADNA DISCIPLINA JE OSNOVNI USLOV
DOBROG I SIGURNOG RADA.

SVAKI RUDARSKI RADNIK
MORA BITI SNABDJEVEN
LIČNIM ZAŠTITNIM SREDSTVIMA:
RADNIM ODIJELOM, OBUĆOM, RUKAVICAMA,
SVJETILJKOM, ŠLJEMOM I DRUGOM
POTREBNOM OPREMOM.

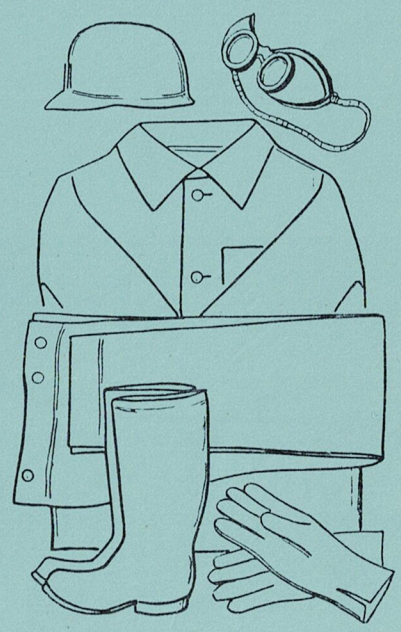

PRIJE POČETKA
RADA PROVJERI
ISPRAVNOST
LIČNIH ZAŠTITNIH
SREDSTAVA.

ZAPAMTI

Lična zaštitna sredstva imaju svoj vijek
trajanja i treba ih čuvati.

ZA SVOJU SIGURNOST,
KORISTI LIČNA ZAŠTITNA SREDSTVA!

MLADI RADNICI!

UPOZNAJTE PRAVILA I PROPISE
SIGURNOSTI RADA!
STALNO UČITE I PODIŽITE SVOJ STRUČNI
I KULTURNI NIVO, JER ĆETE SAMO TAKO
BITI BEZBJEDNI I
POSTIĆI VEĆU PRODUKTIVNOST U RADU.

POHAĐAJTE SEMINARE, KURSEVE I ŠKOLE!

U NAŠEM SISTEMU SAMOUPRAVLJANJA,
SVAKOM RADNIKU JE ZAGARANTOVANO PRAVO NA
UPRAVLJANJE.

PRAVO SAMOUPRAVLJANJA I ODLUČIVANJA
OSTVARUJE SE NEPOSREDNO PUTEM
REFERENDUMA I ZBOROVA RADNIH LJUDI, A POSREDNO
PUTEM IZABRANIH ORGANA RADNIČKOG
UPRAVLJANJA:
UPRAVNOG ODBORA I RADNIČKOG SAVJETA.

ZAPAMTI!

IMAŠ PRAVO DA BIRAŠ I DA BUDEŠ IZABRAN U SVE ORGANE RADNIČKOG UPRAVLJANJA.

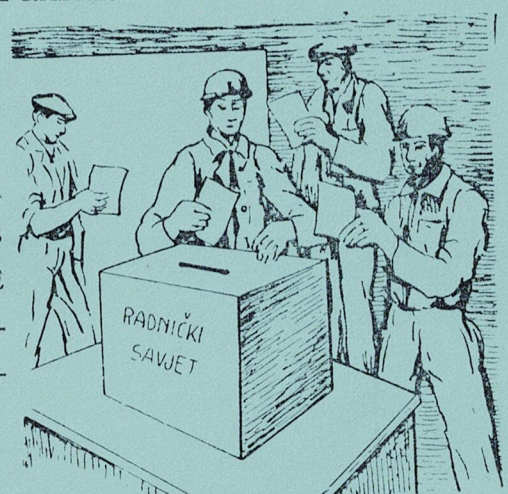

RADNIČKO SAMOUPRAVLJANJE JE JEDNA
OD NAJVEĆIH TEKOVINA NAŠE REVOLUCIJE.
PRAVO I OBAVEZA SVIH RADNIKA JE DA U
NJEMU AKTIVNO UČESTVUJU, DA GA
RAZVIJAJU I JAČAJU.

SA SVIM ODLUKAMA I ZAKLJUČCIMA ORGANA
UPRAVLJANJA OBAVEZNO SE UPOZNAJU
SVI RADNICI.

SPROVOĐENJE ODLUKA ORGANA RADNIČKOG
UPRAVLJANJA JE DUŽNOST SVIH RADNIKA,
PA I TVOJA.

ORGANI RADNIČKOG UPRAVLJANJA DONOSE OPŠTE AKTE, KOJIMA SE REGULIŠE ŽIVOT I RAD U RUDNIKU — A NAROČITO:

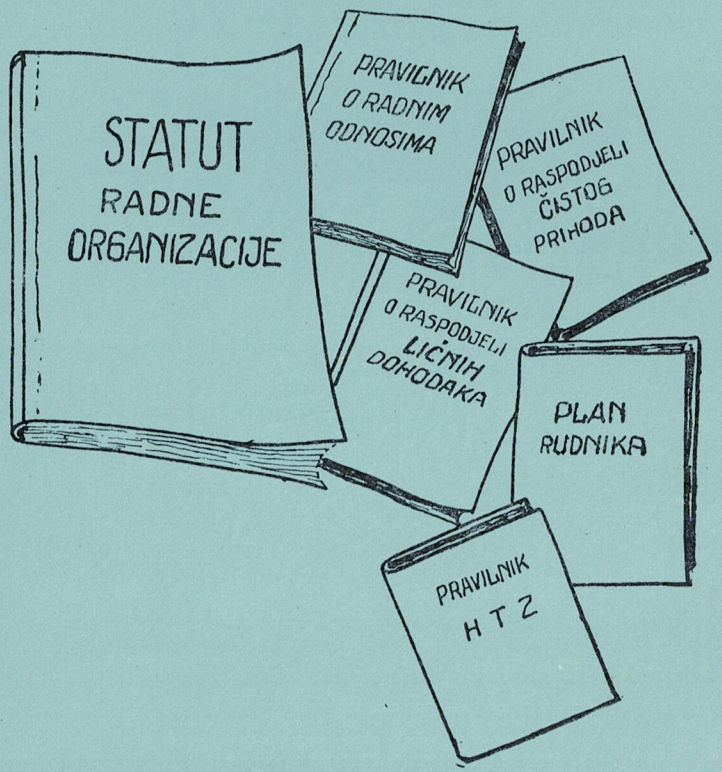

BIĆEŠ UPOZNAT SA SVAKIM PRAVILNIKOM, JER ĆEŠ UČESTVOVATI U NJEGOVOM DONOŠENJU.

Da bi aktivno učestvovao u radu organa radničkog upravljanja i odlučivao o sredstvima, potrebno je da poznaješ osnove poslovanja rudnika, kao i način formiranja i raspodjele ukupnog prihoda.

U rudniku postoje i organizovano djeluju društveno-političke, kulturne i sportske organizacije. Njihov zajednički cilj je da svakom rudaru stvore uslove i mogućnosti za aktivan društveni rad, bavljenje sportom i razonodu.

ORGANI RADNIČKOG UPRAVLJANJA I DRUŠTVENO-POLITIČKE ORGANIZACIJE POSEBNU PAŽNJU POSVEĆUJU RAZVOJU I OBEZBJEĐENJU DRUŠTVENOG STANDARDA, ODMORU I RAZONODI RADNIKA, KAO I DRUGIM PITANJIMA VEZANIM ZA SVAKODNEVNI ŽIVOT.

Briga za rudare najbolje se ogleda u uslovima koje im je rudnik pružio, a naročito u:

- stvaranju uslova za obrazovanje,
- obezbjeđenju ishrane i prevoza na posao,
- izgradnji stanova za porodice rudara i samce,
- organizovanju odmora i korišćenju ljetovališta i
- organizovanju sportskih i kulturnih priredbi.

RAD U DRUŠTVENO-POLITIČKIM, KULTURNIM I SPORTSKIM ORGANIZACIJAMA PRUŽA TI MOGUĆNOST DA STEKNEŠ NOVA ZNANJA I SPOSOBNOSTI, DA LAKŠE I BOLJE OBAVLJAŠ SVOJ POSAO.

Jama ili podzemni rudnik sastoji se iz glavnih, pripremnih, otkopnih i pomoćnih prostorija.

GLAVNE PROSTORIJE SU: izvozna i vjetrena okna ili niskopi, te potkopi koji vezuju jamu sa površinom.

PRIPREMNE PROSTORIJE služe za otvaranje i pripremu mineralnog ležišta, a sastoje se od: prekopa, hodnika, niskopa i uskopa. Kroz njih se vrši prevoz iskopine i potrebne građe za osiguravanje podzemnih prostorija, provjetravanje i odvodnjavanje tih prostorija.

OTKOPNE PROSTORIJE — OTKOPI služe za neposredno dobijanje rude ili uglja.

POMOĆNE RUDARSKE PROSTORIJE su: razne komore za mašine, skladišta, radionice, remize i sl.

Svaka jama mora imati najmanje dva izlaza na površinu sa sigurnim odjeljenjem za prolaz ljudi.

Jamska prostorija sklona rušenju mora biti sigurno podgrađena.

Ako negdje primjetiš da prijeti prorušavanje odmah obavijesti prvo odgovorno lice!

JAMA — PODZEMNI RUDNIK

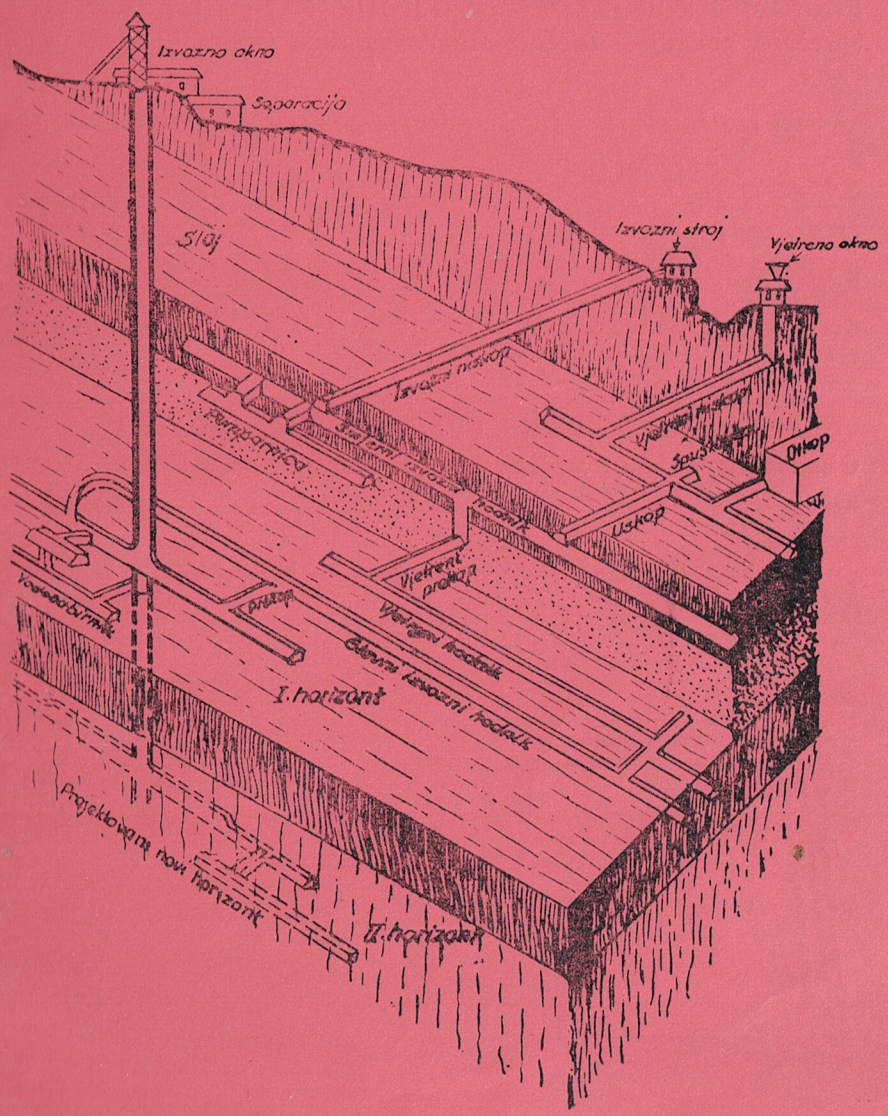

PRILIKOM IZVOĐENJA SVAKOG RUDARSKOG RADA, RADILIŠTA I SVE JAMSKE PROSTORIJE MORAJU BITI PROPISNO PODGRAĐENE I OSIGURANE. Na taj način se sprečava padanje i rušenje stijena sa čela, stropa ili bokova.

Za kratkotrajne rudarske poslove podgrada je **privremena.**

Za stalne, važne radove dugog trajanja, podgrada je **stalna.** Ona može biti drvena, čelična, betonska, zidana od opeke i slično.

Dok na radilištu ne postoje uslovi za podizanje stalne, postavljamo obavezno **privremenu podgradu.**

RADILIŠTE MORAMO PREGLEDATI, OKUCATI I OSIGURATI na početku smjene, poslije miniranja i svakog zastoja u radu.

Osnovni oblici podgrađivanja jamskih prostorija su:

— okvir koji se sastoji od dva stupca i jedne grede;

— čelična lučna podgrada.

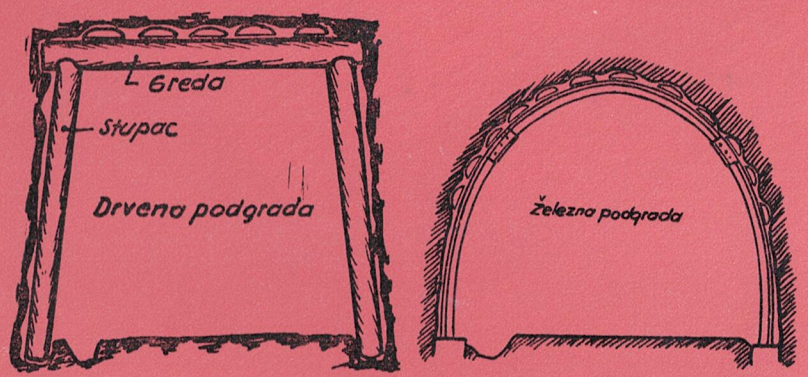

KRETANJE I PREVOZ LJUDI U JAMI

RADNICIMA JE KRETANJE U JAMI DOZVOLJENO SAMO ODREĐENIM PUTEVIMA KOJI SU VIDLJIVO OZNAČENI.

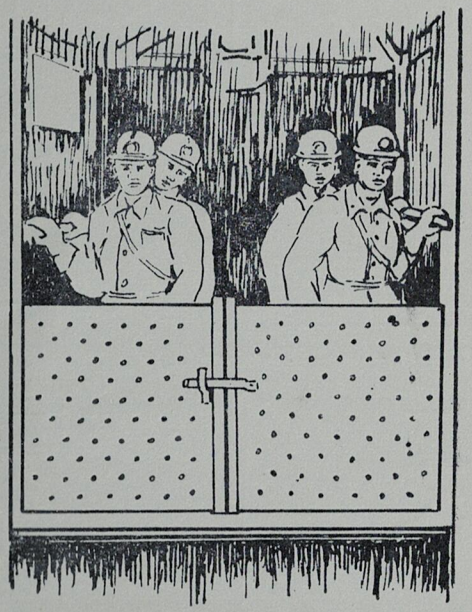

Prilikom prevoza kroz okno, radnici se moraju pridržavati pravila za prevoz ljudi u oknu. Za vrijeme vožnje radnici moraju biti mirni i držati se za prečku u košu, a smiju nositi samo alat i predmete odobrene pravilima za prevoz ljudi u oknima.

Vrata koša po pravilu moraju biti zatvorena, a broj ljudi ne smije biti veći od dozvoljenog.

Pri ulazu i izlazu iz koša mora biti red i disciplina, a ne smije se stvarati nepotrebna gužva.

NAVOZIŠTA OKNA, GDJE SE NAVAŽA SA DVIJE STRANE MORAJU BITI SPOJENA POSEBNIM PROLAZOM U KOJI SE NE SMIJE SMJEŠTATI NIKAKAV MATERIJAL.

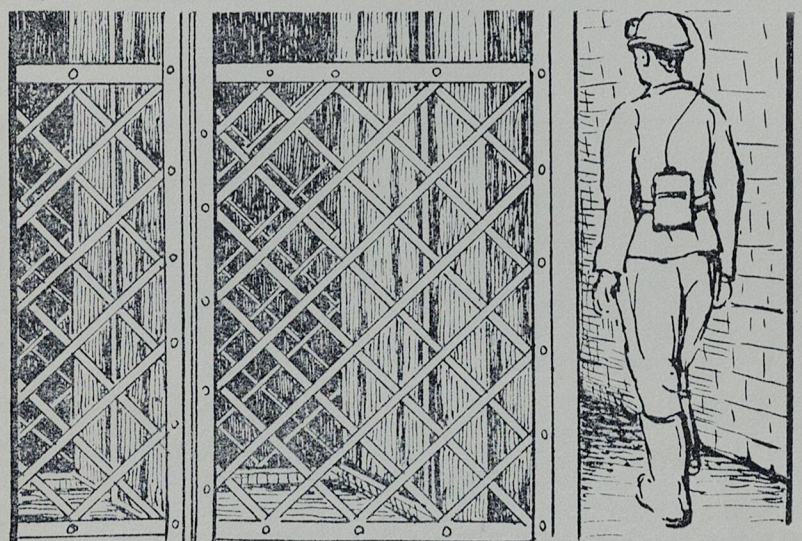

Služi se samo posebnim prolazom

Ne prolazi kroz okno, jer ćeš nastradati!

KRETANJE — VOŽNJA SKIPOM PO KOSOJ PROSTORIJI

Prevoz ljudi u niskopima obavlja se samo u posebnim vagonetima.

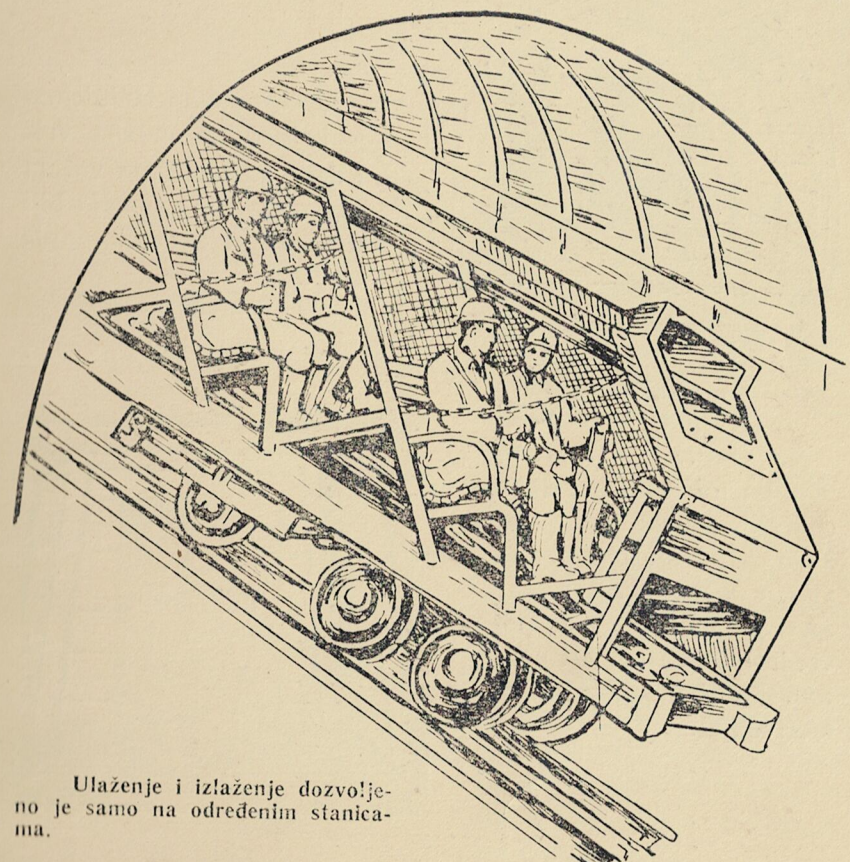

Ulaženje i izlaženje dozvoljeno je samo na određenim stanicama.

ZABRANJENO JE

Naginjati se, ispružati ruke ili noge van vagoneta i nositi sa sobom velike i teške predmete koji strše.

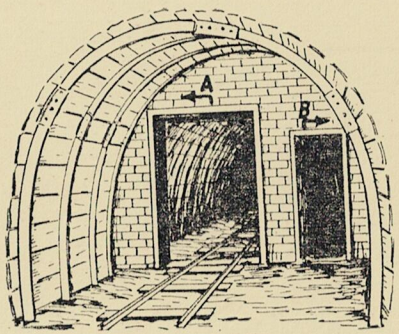

U otpremnim hodnicima u kojima se prevoz vrši ručno, mehaničkom vučom vagoneta i sl., moraju biti uređeni prolazi za kretanje ljudi.

Na pregradi u otpremnom hodniku, također treba ostaviti prolaz za ljude. Zato uvijek idi kroz prolaz »B«, a nikada kroz prolaz »A«, jer može doći do povrede koja će nastati udarom jamskih kolica, lokomotive i sl.

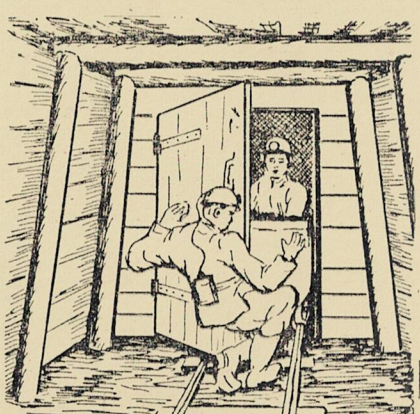

Kroz vjetrena vrata vozi polako i javljaj se glasno, odnosno daj znak kod vožnje lokomotivom.

Kada vagoneti stoje na pruzi, radnici se pored njih moraju kretati pažljivo, jer voz može da krene, a neoprezno kretanje će izazvati pad i ozljedu.

Bolje je zaobići čitav voz i ostati zdrav, nego prolaziti između vagoneta pa nastradati.

Ne prolazi između vagoneta, to je opasno!

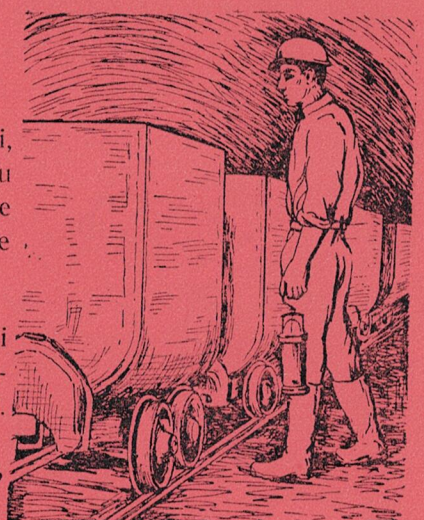

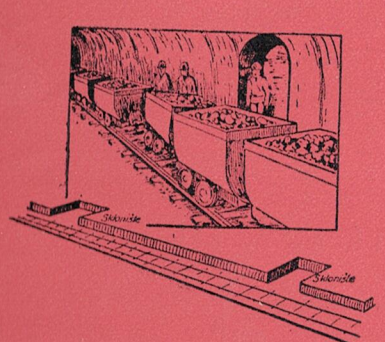

U otpremnim hodnicima sa više kolosijeka, prolaz za kretanje ljudi ne smije biti između njih.

U odlasku sa posla i dolasku na posao, preko pruge se smije prelaziti samo ako je voz zaustavljen, jer u protivnom može doći do ispadanja iz vagoneta i povrede radnika.

U glavnim izvoznim hodnicima na svakih 50 metara postoje vidljivo označena skloništa, u koja se za vrijeme prolaska lokomotive možeš skloniti.

ZA PRELAZ PREKO TRAKE ILI TRANSPORTERA, ZA VRIJEME VOŽNJE, MORAJU BITI POSTAVLJENI MOSTIĆI ILI STEPENICE SA PRIHVATNIM LETVAMA.

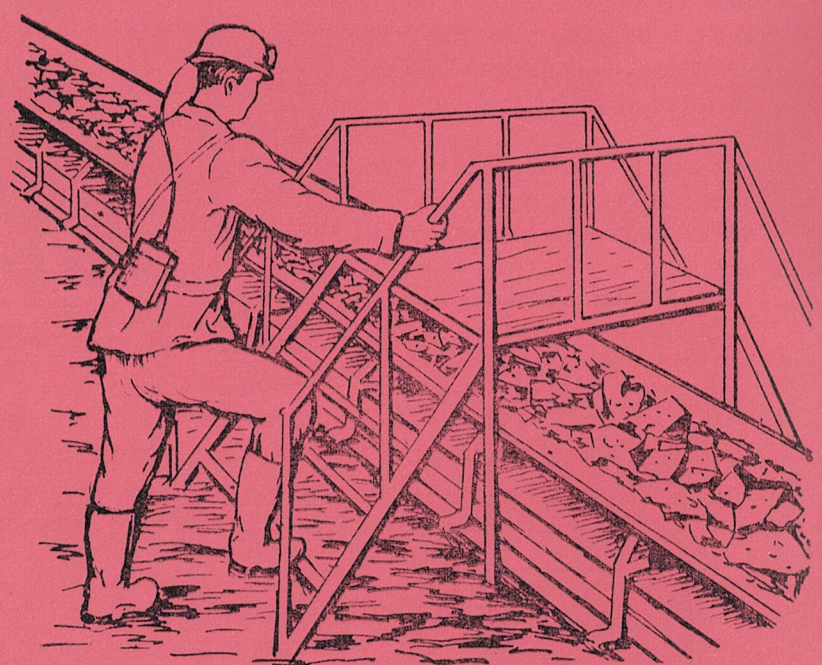

OBAVEZNO PRELAZI PREKO MOSTIĆA!

U hodnicima u kojima se glavni prevoz vrši pomoću traka, člankastih transportera i grabuljara postoje prolazi za kretanje ljudi pokraj ovih uređaja.

Za vrijeme redovnog kretanja ljudi, prevoz pomoću traka i grabuljara mora se obustaviti, ukoliko ne postoje posebna odjeljenja za kretanje pored njih, jer može doći do ovakvog slučaja:

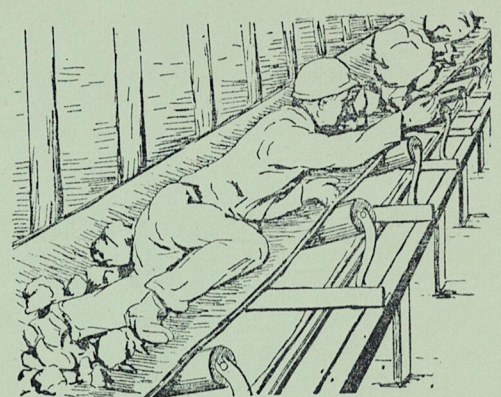

Kretanje po grabuljarima kada su u pokretu vrlo je opasno.

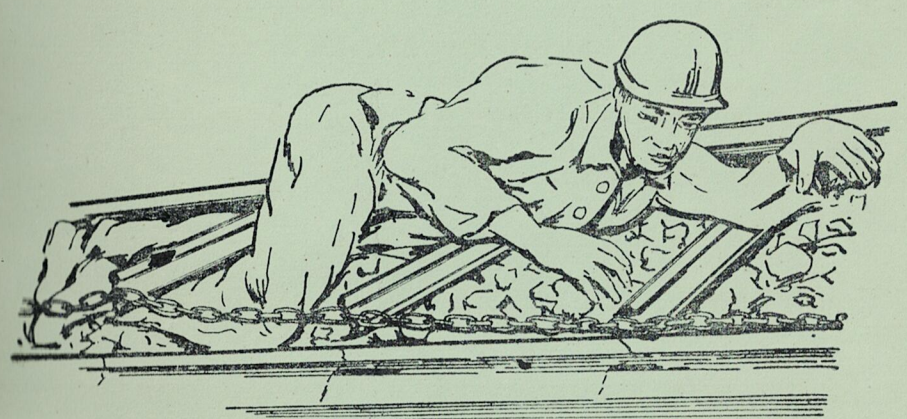

ZAPAMTI

KREĆI SE UVIJEK PORED TRAKE I GRABULJARA!

PREVOZ MATERIJALA U JAMI OBAVLJA SE NA JEDAN OD SLJEDEĆIH NAČINA:

- ručnim prenošenjem
- prevozom konjima
- prevozom pomoću mehaničkih uređaja
- prevozom pomoću beskonačnog užeta ili lanca
- prevozom dovlačnim vitlovima
- prevozom pomoću stresaljki
- prevozom pomoću transportnih traka i čeličnih transportera
- prevozom pomoću lokomotiva
- prevozom kosim prugama
- hidrauličnim transportom i
- prevozom oknima

SAVREMENI SISTEMI TRANSPORTA U JAMI

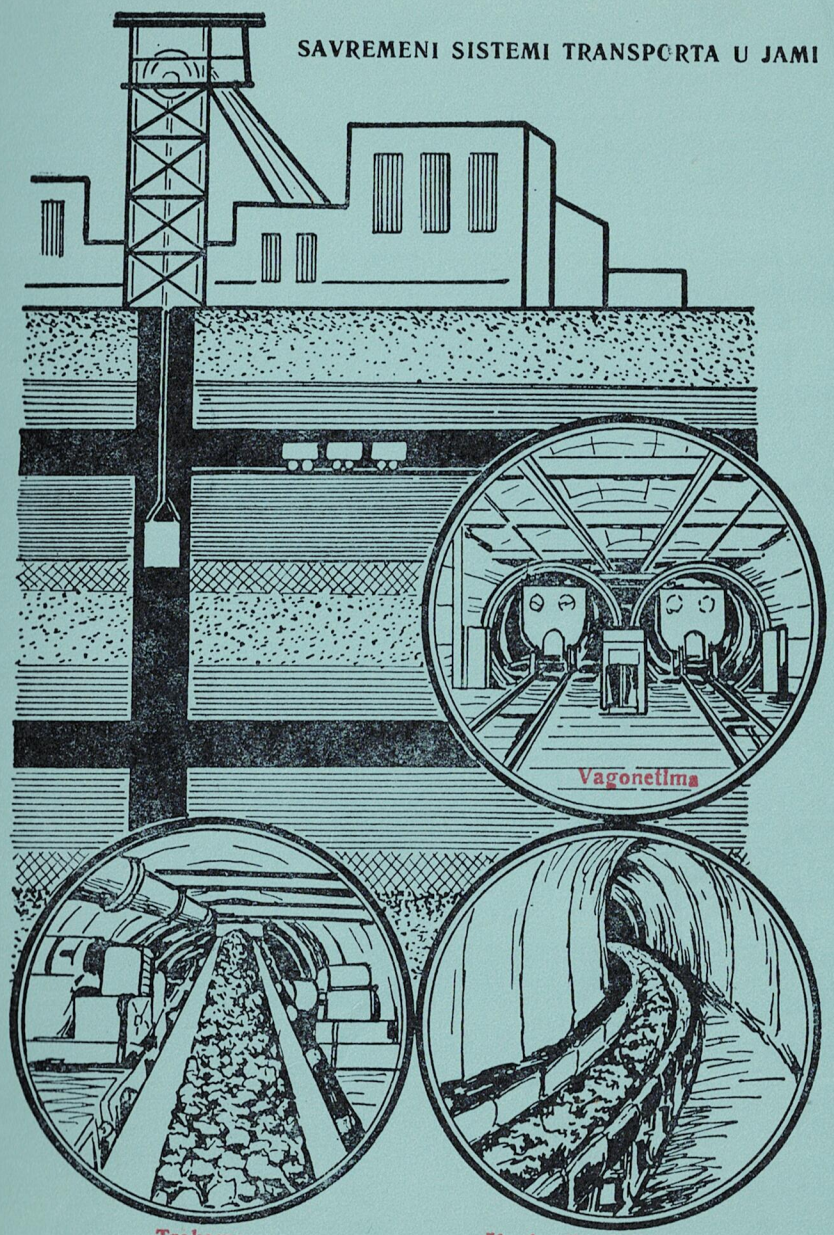

PREVOZ POMOĆU LOKOMOTIVA

Lokomotive su najčešće transportno sredstvo u rudniku.

Najviše su u upotrebi električne trolej ili akumulatorske i motorne (dizel) lokomotive.

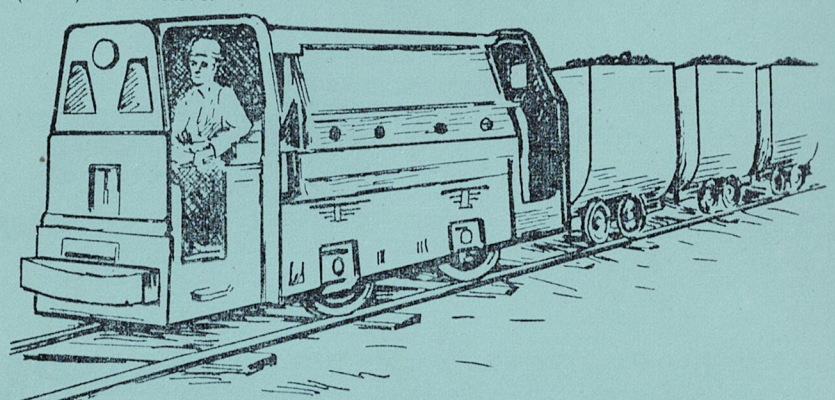

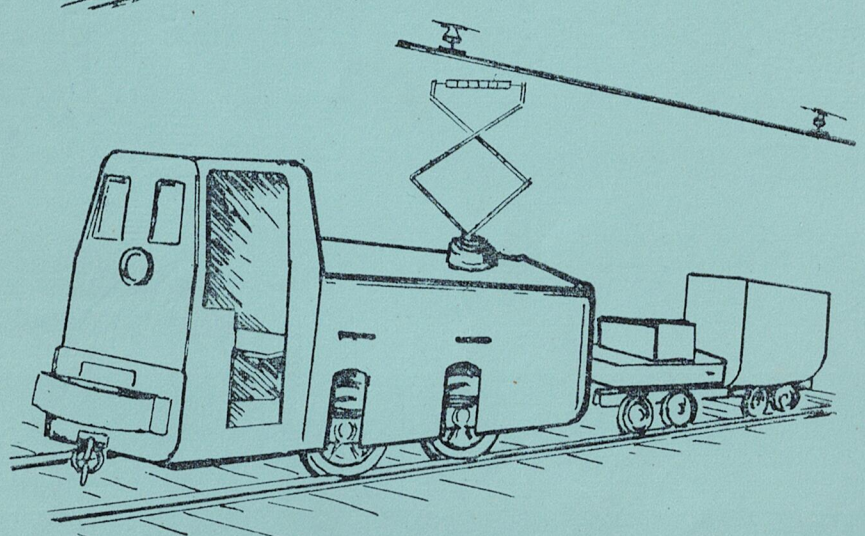

Zadnji vagonet u kompoziciji mora biti označen crvenim svjetlom — signalom.

PREVOZ LJUDI KROZ HODNIKE

Na vodoravnim prugama radnici se mogu prevoziti posebnim vagonetima za prevoz ljudi. Vuču obavljaju lokomotive.

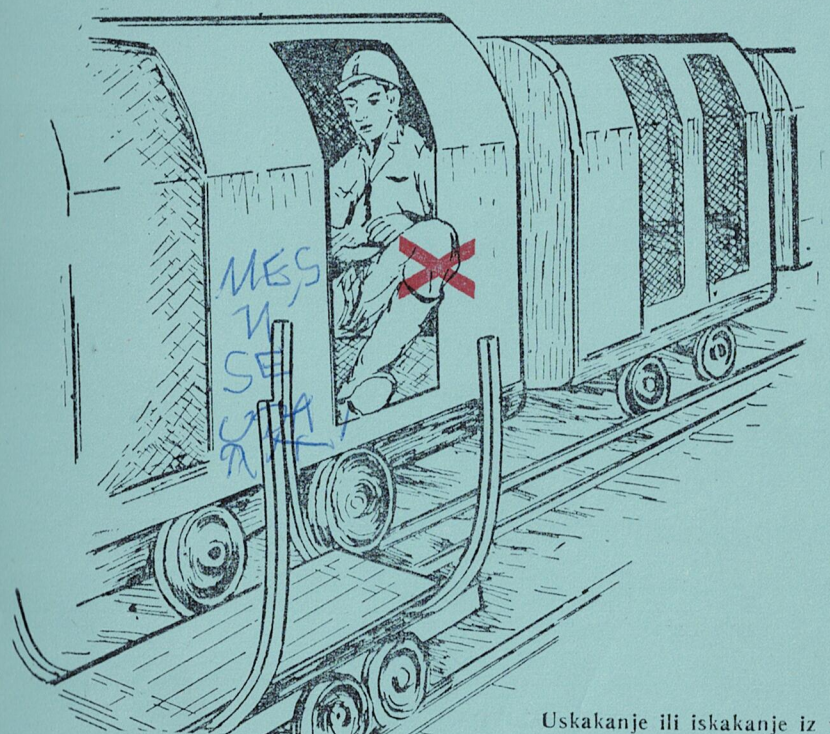

Uskakanje ili iskakanje iz voza za vrijeme vožnje strogo je zabranjeno!

ZAPAMTI

— Radnici smiju ulaziti u voz tek onda kada je on pripremljen. Pri ulasku, za vrijeme vožnje i pri silasku u stanicama i stajalištima radnici moraju održavati red.

— Za vrijeme vožnje radnik se ne smije naginjati, stajati uspravno, pružati ruke, noge ili neki drugi predmet van okvira vagoneta.

Prilikom otkopčavanja vagoneta od lokomotive na određenom mjestu ili skretnici, treba se pridržavati sljedećih uputstava:

— zaustaviti voz,

— izaći iz voza i rukom sa strane otkopčati vagonete.

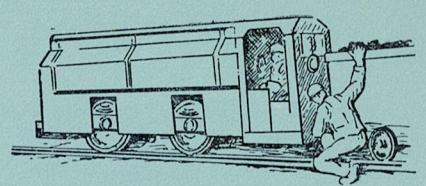

Zabranjeno je otkopčavati vagonete, dok je lokomotiva u pokretu!

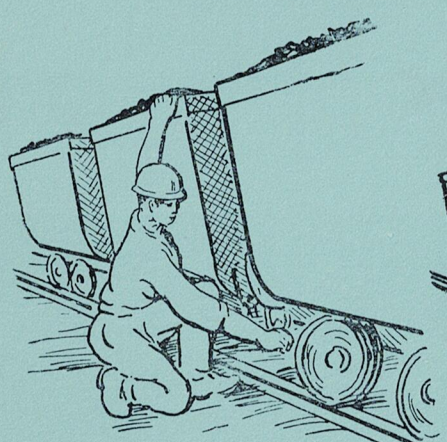

Ispravno

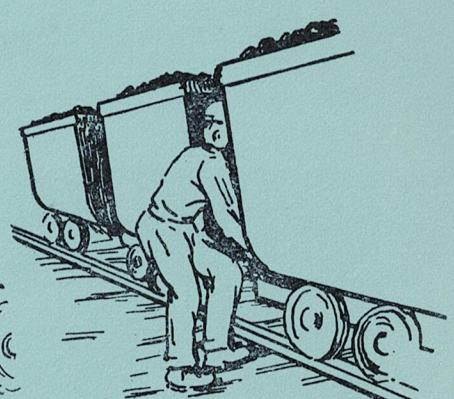

Neispravno

NEPRIDRŽAVANJE PROPISA, PRILIKOM OTKOPČAVANJA VAGONETA, JE ČEST UZROK OZLJEDA.

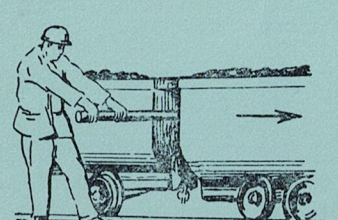

Ne ulazi između vagoneta, već ih razmakni drvenom polugom!

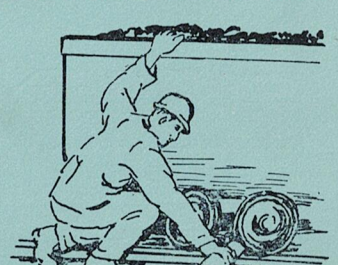

Na strmoj pruzi zakoči vagonet drvetom!

RUČNI PREVOZ

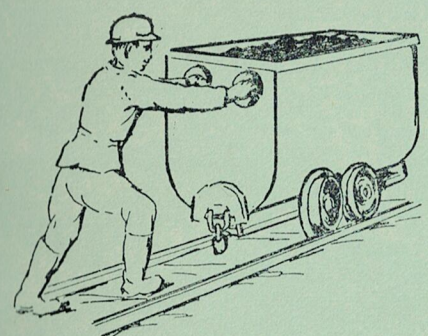

Ako se prevoz vrši ručno, vozači moraju gurati, a ne vući vagonete.

Vozači moraju imati svjetiljke koje su vidljive iz suprotnog pravca.

ZABRANJENO JE VOZITI SE VAGONETIMA!

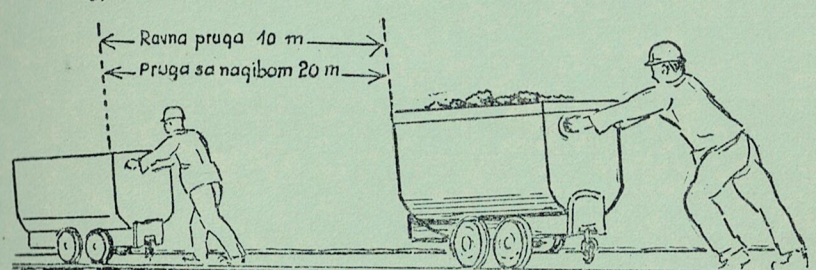

Prostore između pragova i pruge treba po pravilu nasuti šljakom ili sličnim materijalom, do gornje ivice pragova.

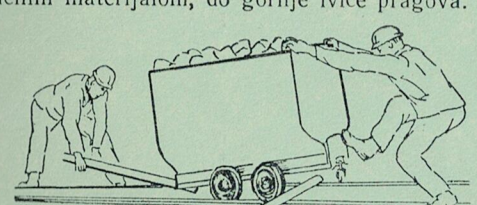

U slučaju iskakanja vagoneta, postupi ovako:

Dobro zakočeni vagonet diži polugom, a nikako leđima.

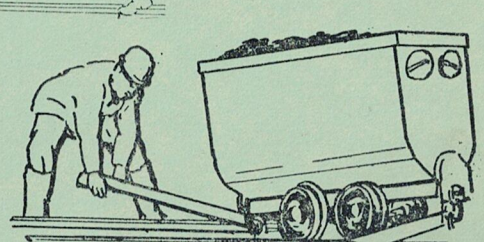

PRENOS MATERIJALA

Prilikom prenosa materijala u jamama, imajući na umu otežane uslove kao:

— skučen prostor,

— rad pri ograničenom svjetlu,

— klizav teren i sl.;

radnici moraju biti posebno pažljivi, jer svaka nepažnja može imati neželjene posljedice.

KADA VIŠE RADNIKA NOSI JEDAN PREDMET (ŠINU, DRVO I SL.) PRIJE SPUŠTANJA NA ODREĐENO MJESTO, MORAJU GA PREMJESTITI NA ISTO RAME, JER U PROTIVNOM MOŽE DOĆI DO OZLJEDE.

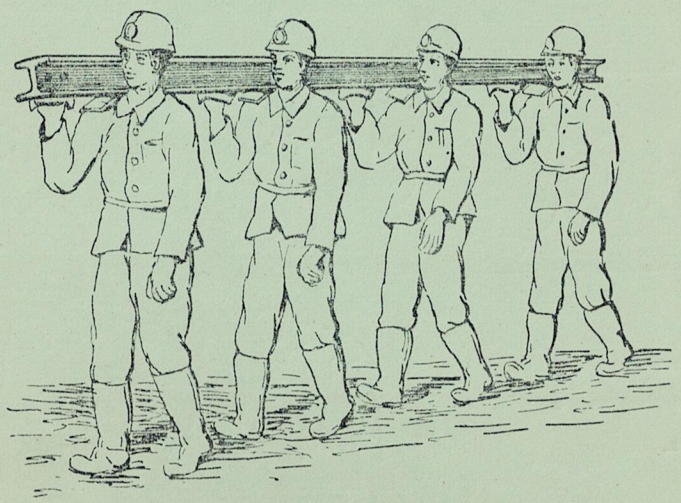

ISPRAVNO NOŠENJE ŽELJEZNE PLOČE

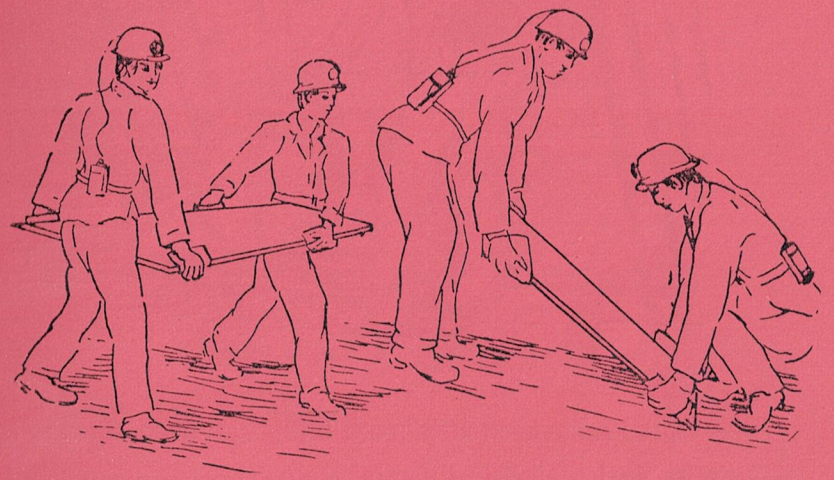

RADNICI SU ZAŠTITILI RUKE DA IH OŠTRA IVICA NE POSIJEČE.

Vitao mora biti čvrsto i stabilno učvršćen, a bubanj vitla obezbijeđen sigurnom i ispravnom kočnicom.

Ispred rukovaoca vitla mora biti postavljena sigurna brana, koja ga štiti u slučaju kidanja užeta.

Rukovalac vitla mora biti posebno obučen i ispitan pred odgovarajućom komisijom.

Bubanj vitla mora biti tako konstruisan da se uže na njega redom pravilno namotava.

NEKA PRAVILA KOD VOŽNJE NISKOPOM

Prije prevoza moraš se uvjeriti da na pruzi nema ljudi, pa tek onda dati signal za pokretanje.

Protiv slijetanja vagoneta po kosoj prostoriji na vrhu kose prostorije mora se ugraditi sigurna brana.

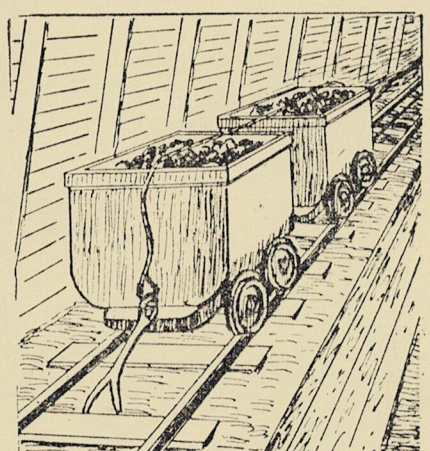

Da se spriječe posljedice otkopčavanja vagoneta obavezno ih osiguraj sigurnosnim užetom ili sigurnosnom vilicom (mačkom)!

Uže u pokretu je najstrože zabranjeno dirati rukama ili nogama.

U blizini vitla i na dnu kose prostorije ili na pogodnom mjestu moraju biti obješene table upozorenja i table sa signalima.

BEZ PRENOSNE SVJETILJKE NAJSTROŽE JE ZABRANJEN ULAZ U JAMU.

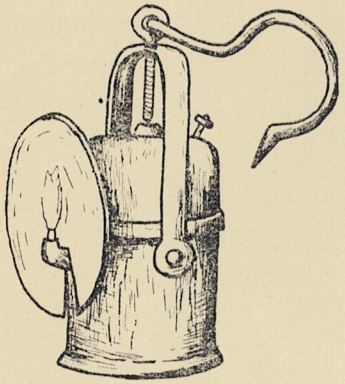

Karbidna svetiljka

Kada primiš akumulatorsku svjetiljku provjeri njenu ispravnost, to jest:

— svjetlo

— zatvarač

— oklop i staklo

— zaptivenost (da li propušta elektrolit).

Ne nosi je držeći za kabl!

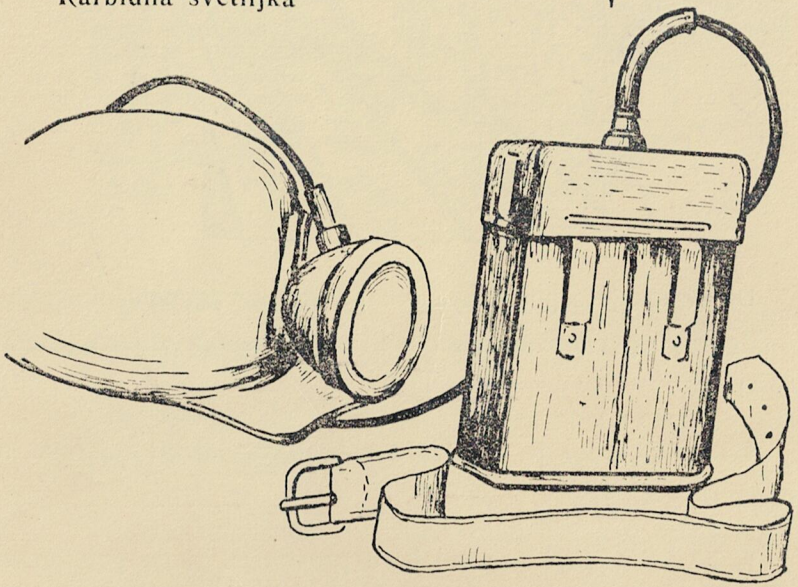

Akumulatorska svetiljka

ČUVAJ SVJETILJKU I NE KREĆI SE U JAMI BEZ NJE!

DISANJE

Vazduh koji udišemo je smjesa gasova i to:

— azota

— kiseonika

— ugljen dioksida i

— plemenitih gasova

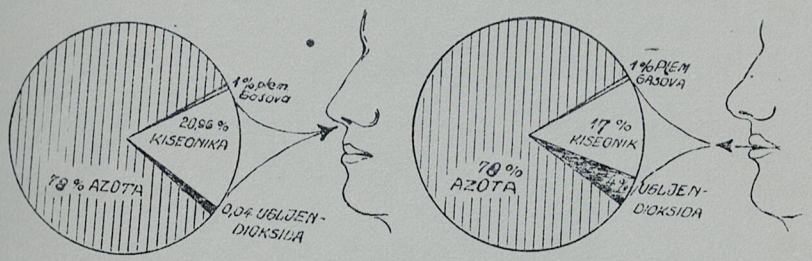

ZAPAMTI

Jamski vazduh mora sadržavati najmanje 19% kiseonika.

Kiseonik iz vazduha služi za stvaranje potrebne energije i toplote tijela.

JAMSKI GASOVI

U jamama postoji mogućnost pojave raznih zagušljivih gasova koji ugrožavaju zdravlje i život rudara.

Trudi se da što prije upoznaš njihove osobine, kako bi se što bolje od njih mogao čuvati.

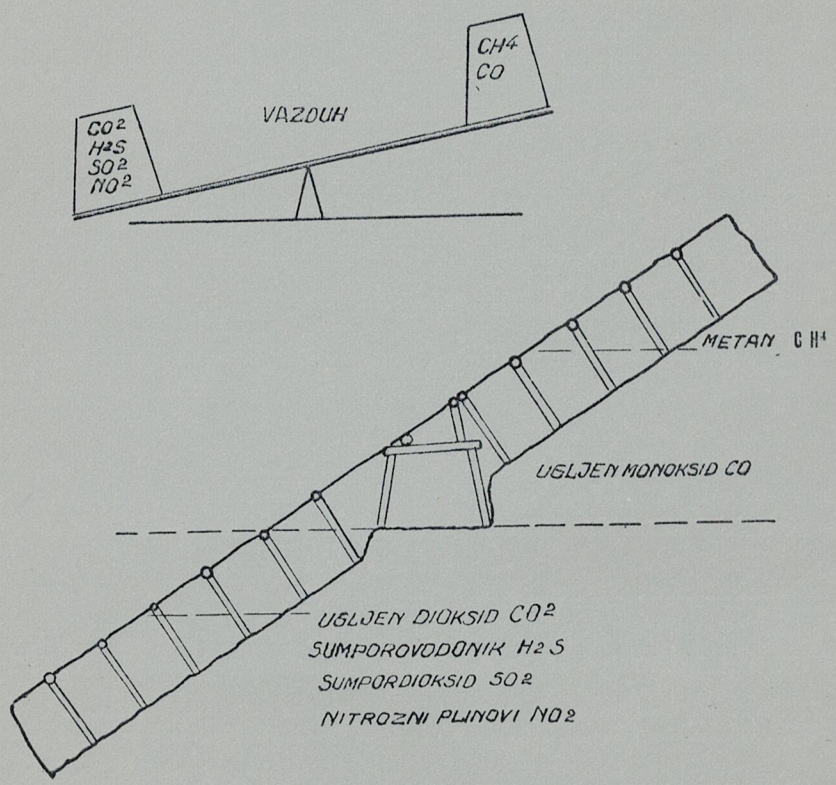

ZAPAMTI OSOBINE NAJVAŽNIJIH GASOVA!

UGLJEN MONOKSID (CO) je vrlo otrovan gas bez boje, mirisa i ukusa. Nešto je lakši od vazduha, a i u malim količinama je štetan po zdravlje čovjeka. Sakupljen u većim količinama on je zapaljiv i eksplozivan.

Ugljen monoksid nastaje pri jamskom požaru, eksploziji metana i ugljene prašine, nepravilnom radu motora sa unutrašnjim sagorjevanjem i sl.

UGLJEN DIOKSID (CO_2) je zagušljiv gas bez boje, mirisa, a kiselkastog je ukusa. Od vazduha je teži 1,5 puta, ne gori i ne podržava gorenje. Sakuplja se u niskopima, raznim udubinama na tlu hodnika, u starim radovima i ostalim jamskim prostorijama.

Nastaje: disanjem, oksidacijom uglja, truljenjem drveta, gorenjem svjetiljki, jamskim eksplozijama, požarima, miniranjem i sl.

SUMPOROVODONIK (H_2S) je najotrovniji jamski gas bez boje, jakog je mirisa na pokvarena jaja i slatkastog ukusa. Teži je od vazduha, zapaljiv je i eksplozivan.

SUMPORODIOKSID (SO_2) je otrovan gas bez boje, oštrog je mirisa i ukusa, ne gori i ne podržava gorenje. Teži je od vazduha. Nastaje pri sagorijevanju materija koje sadrže sumpor.

NITROZNI GASOVI (NO, NO_2, N_2O_3) su otrovni, teži su od vazduha i žuto-crvene su boje. Nastaju kod nepravilne eksplozije mina.

METAN (CH_4) je najopasniji zapaljiv i eksplozivan gas koji se javlja u rudnicima. U određenim uslovima u spoju sa vazduhom često je uzrok velikih rudarskih nesreća.

Ako se na radilištu utvrdi prisustvo 1,5% (visina plamena u svjetiljki — aureola) oko 9 mm) ili više metana mora se:

- bezuslovno obustaviti rad na radilištu,
- povući se u svježu vazdušnu struju,
- zabraniti pristup na radilište i izvjestiti pretpostavljenog.

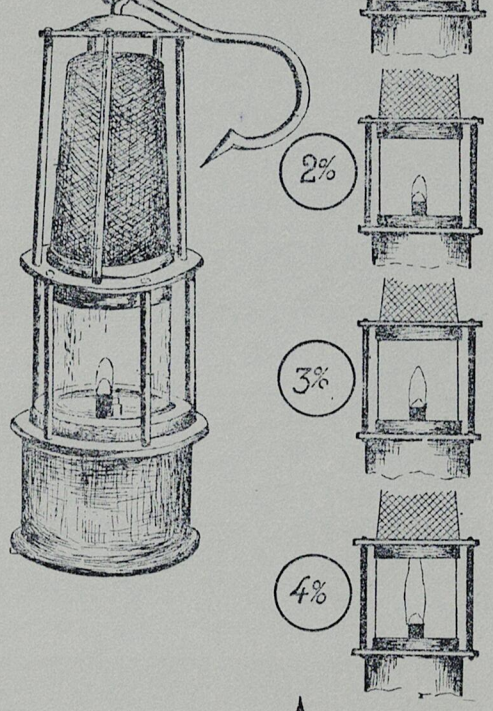

ODREĐIVANJE PROCENTA METANA POMOĆU BENZINSKE SIGURNOSNE SVJETILJKE.

Na ulazu u svako ugroženo radilište ili revir u kome se pojavljuju gasovi, mora biti postavljena kontrolna tabla na kojoj se ispisuju rezultati ispitivanja jamskog vazduha.

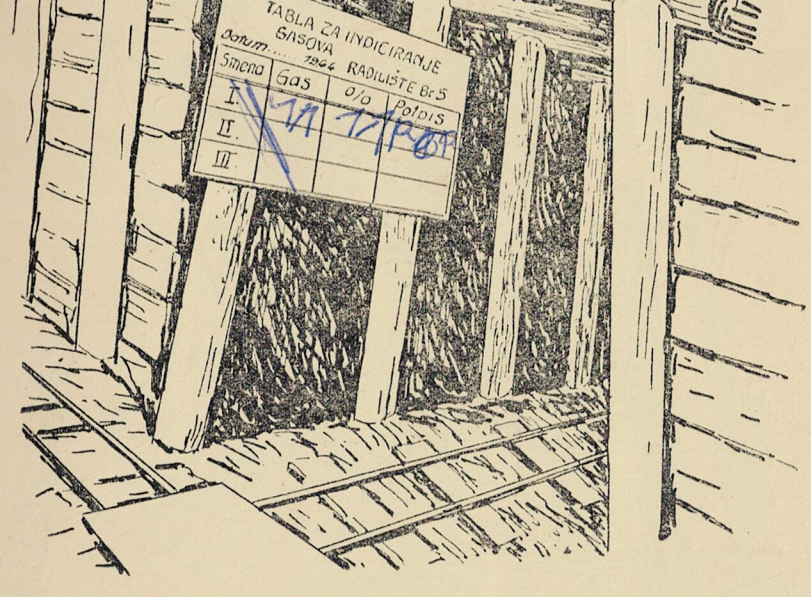

ZAPAMTI

Ne idi na radilište ako na njemu nije prethodno ispitano prisustvo gasova, ili ako ima više od:

1,5% METANA (CH_4)
0,001% SUMPOROVODONIKA (H_2S)
0,002% SUMPORODIOKSIDA (SO_2)
0,005% UGLJENOMONOKSIDA (CO)
0,5% UGLJENODIOKSIDA (CO_2)
0,001% NITROZNIH GASOVA (NO_2)

PROVJETRAVANJE JAME

Vazduh u jami služi za:
- **disanje,**
- **rad motora,**
- **gorenje svjetiljki i sl.**

Vazduh se u jamu i na radilište dovodi na dva načina: prirodnim i umjetnim provjetravanjem.

Za umjetno provjetravanje jame služe glavni ventilatori.

Cijevni ventilatori služe za posebno (separatno) provjetravanje. Upotrebljavaju se u slučaju kada se radilište ne može provjetravati glavnom vjetrenom strujom.

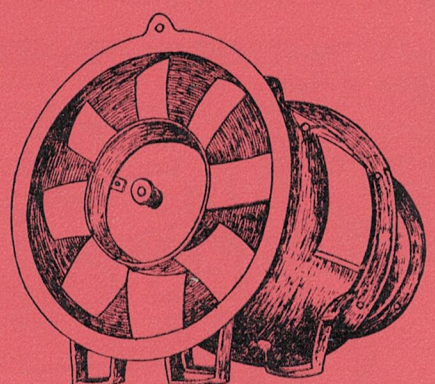

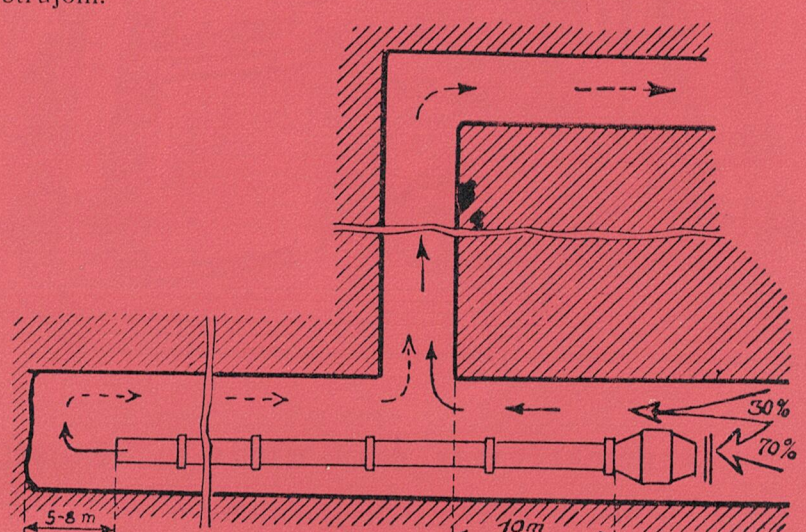

Ukoliko cijevni ventilator prestane sa radom, povuci se sa radilišta na svježu vazdušnu struju.

Razvođenje jamskog vazduha postiže se postavljanjem vjetrenih pregrada i vrata.

Otvorena vjetrena vrata onemogućavaju pravilno provjetravanje jame i smanjuju priticanje potrebnih količina svježeg vazduha.

ZATVARAJ VJETRENA VRATA!

Ne ulazi u one jamske prostorije u kojima je zabranjen pristup i u kojima ne gori benzinska svjetiljka!

KRST OZNAČAVA ZABRANU ULAZA U JAMSKE PROSTORIJE.

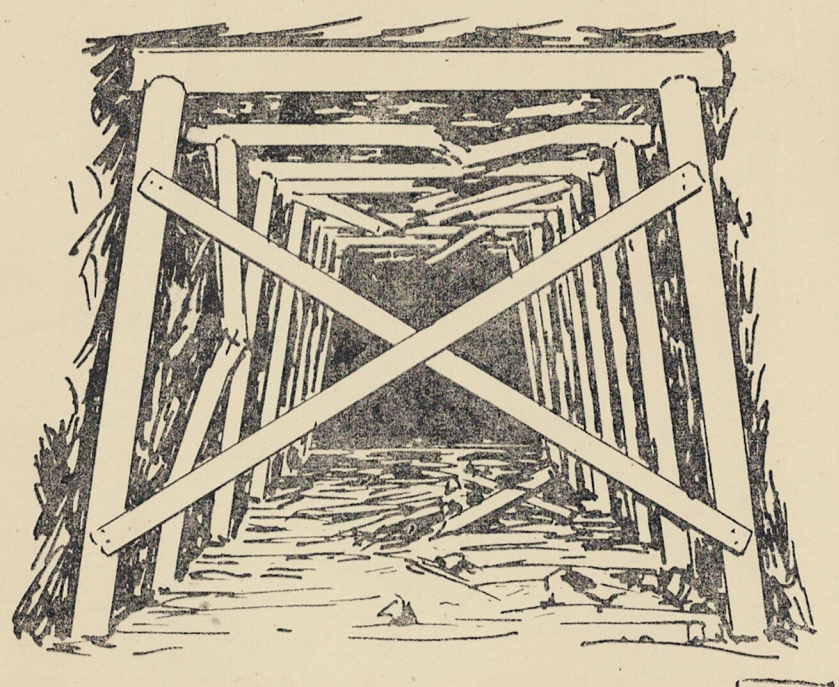

U JAMSKOJ PROSTORIJI OZNAČENOJ KRSTOM, IMA GASOVA ILI ZARUŠENJA OPASNIH PO ŽIVOT.

ZABRANJENO JE u opasne jame unositi cigarete, šibice i upaljače.

Pušenje ili otvoreni plamen u opasnim jamama, lamparama, separacijama, sušarama i u blizini jamskih otvora može izazvati eksploziju ili požar.

Opasne su metanske jame, jame sa eksplozivnom prašinom i jame u kojima ima jamskih požara.

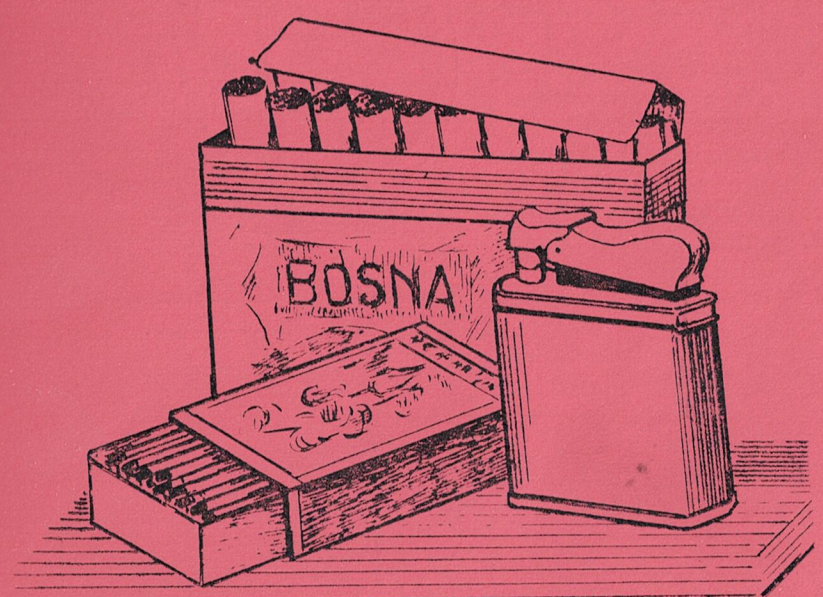

NEPRIDRŽAVANJE OVIH MJERA SIGURNOSTI JE TEŠKA POVREDA RADNE DISCIPLINE I KRIVIČNO DJELO.

Ugljena prašina nastaje radom mašina za bušenje i pridobivanje, pri miniranju, utovaru i transportu uglja.

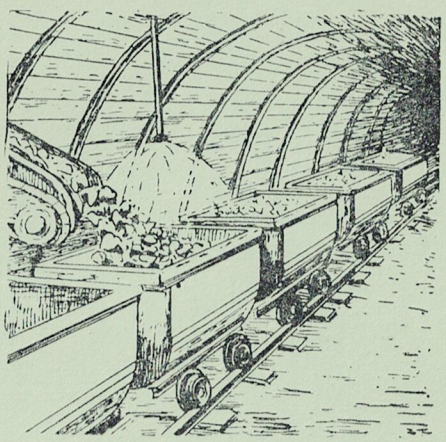

Ugljena prašina može biti eksplozivna.

Protiv njenog stvaranja primjenjujemo između ostalog:

— mokro bušenje i

— prskanje radilišta vodom.

EKSPLOZIJU UGLJENE PRAŠINE SPREČAVAMO:

— UPOTREBOM SIGURNOSNIH EKSPLOZIVA

— PRSKANJEM RADILIŠTA VODOM PRIJE MINIRANJA

— POSIPANJEM RADILIŠTA KAMENOM PRAŠINOM PRIJE MINIRANJA.

Za sprečavanje širenja eksplozije ugljene prašine najčešće se upotrebljavaju brane kamene prašine i vodene brane.

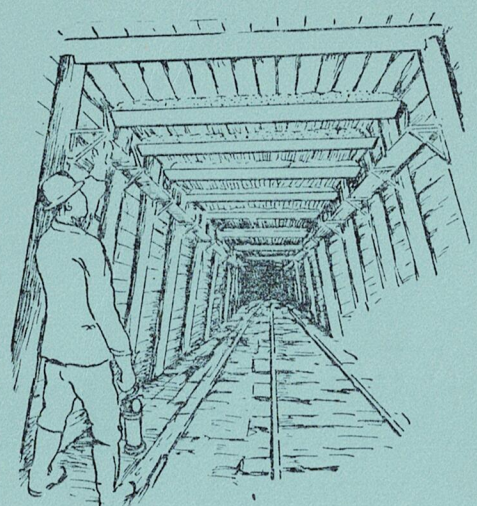

Brana kamene prašine

ČUVAJ OVE UREĐAJE! AKO PRIMJETIŠ NEISPRAVNOST NA NJIMA JAVI PRETPOSTAVLJENIMA!

Vodene brane

JAMSKI POŽARI

Požar u jami je mnogo opasniji od požara na površini, jer se teško gasi i može trajati vrlo dugo.

Za vrijeme jamskog požara stvaraju se velike količine zagušljivih i otrovnih gasova koji predstavljaju veliku opasnost za rudare.

PAZI!

AKO U JAMI PRIMJETIŠ DIM, SUMNJIV MIRIS, ZAGRIJANA MJESTA ILI VATRU ODMAH TO JAVI PRETPOSTAVLJENOM.

ZAPAMTI

U GAŠENJU POŽARA I SPREJEČAVANJU NJEGOVOG ŠIRENJA, OD VELIKE JE VAŽNOSTI BLAGOVREMENA INTERVENCIJA.

GAŠENJE POŽARA

Za gašenje otvorenih i pristupačnih požara postoje razna sredstva koja treba da budu uvijek spremna na određenim mjestima u jami.

Sredstva su: voda, pijesak, sone rastopine, razni aparati za gašenje vodom, pjenom, ugljičnom kiselinom i prašinom.

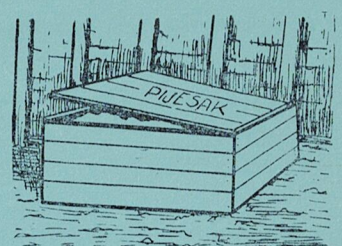

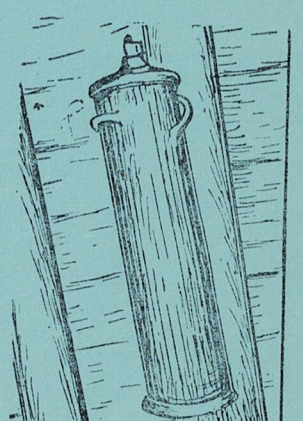

ZAPAMTI

SREDSTVA I PRIBOR ZA GAŠENJE POŽARA NE UPOTREBLJAVAJ ZA DRUGE SVRHE!

Radnik koji u jami primjeti požar i ocijeni da ga može ugasiti, dužan je odmah raspoloživim sredstvima pristupiti gašenju požara.

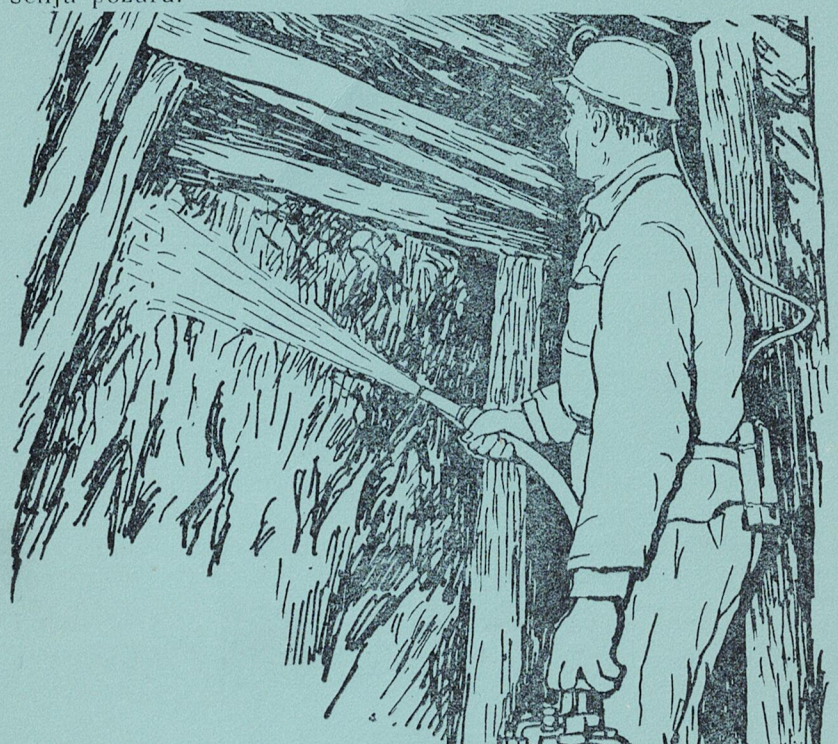

Svaki rudar treba da dobro rukuje sredstvima za gašenje požara, kako bi ih i sam mogao upotrijebiti.

ZAPAMTI UPUTSTVA ZA GAŠENJE POŽARA POMOĆU RUČNOG APARATA!

PRI GAŠENJU POŽARA U JAMI POSTAVI SE U SVJEŽU VAZDUŠNU STRUJU!

Sredstva i aparate za gašenje požara treba čuvati i držati na za to određenom mjestu.

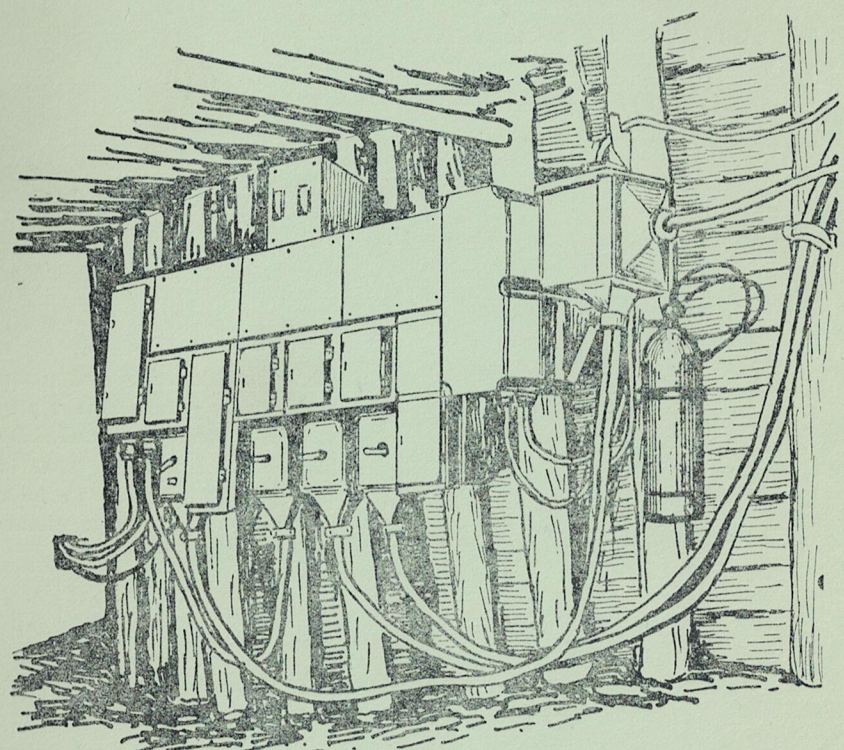

Radnici se moraju pridržavati svih uputstava i određenih protiv-požarnih mjera.

PROTIV-POŽARNE PREGRADE

Za gašenje jamskih požara koji nisu pristupačni potrebno je prvo spriječiti dolazak vazduha na zapaljeno mjesto, a zatim ugroženi dio zamuljiti i na taj način ugasiti požar.

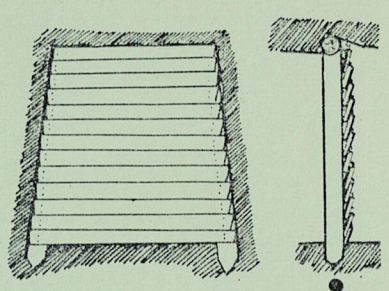

Za izolaciju ugroženog dijela jame izrađuju se, prema planu borbe protiv požara, drvene provizorne pregrade od dasaka. Da bi izolacija bila bolja, tj. da bi se spriječio dovod vazduha, pregrade se premazuju glinom ili cementnim malterom.

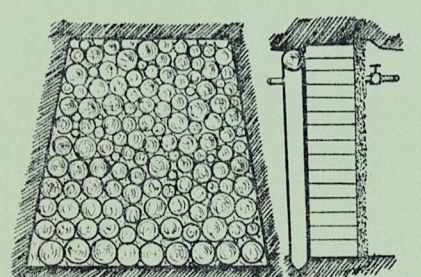

Trajnije protiv-požarne pregrade mogu se izraditi od drvenih kladića, betona, opeke i sl.

Nikada se sam ne približavaj protiv-požarnoj pregradi ili zidu, jer se kod tih pregrada mogu pojaviti gasovi!

Gašenje i kontrolu požara vrše posebno obučeni rudari — članovi čete za spasavanje.

GAŠENJE POŽARA NA ELEKTRIČNIM INSTALACIJAMA vrši se pijeskom iz zato određenih sanduka, ili aparatima određenim za tu svrhu.

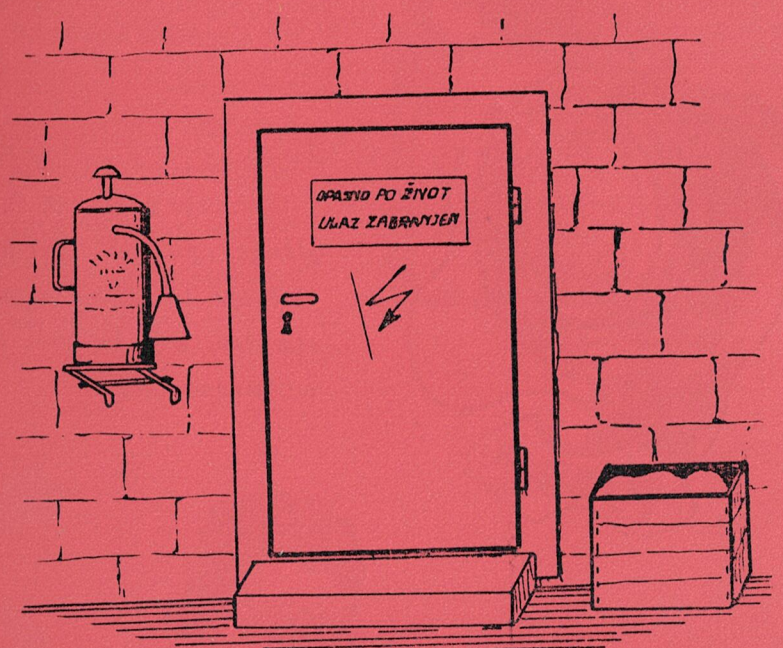

ZABRANJENO JE POŽAR NA ELEKTRIČNIM INSTALACIJAMA GASITI VODOM, JER ONA PROVODI STRUJU!

PRIJE PRISTUPANJA GAŠENJU, POTREBNO JE ISKLJUČITI DOVOD STRUJE.

Požar na gumenoj transportnoj traci gasi se vodom iz vodovoda postavljenog duž trake ili odgovarajućim protivpožarnim aparatima, koji moraju biti postavljeni na svakih 50 metara duž trake.

SAMOSPASILAC

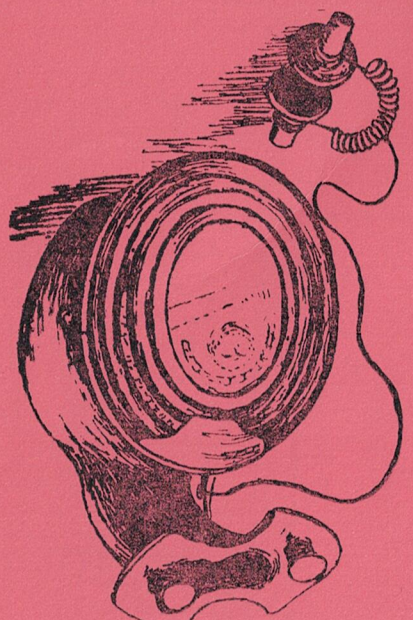

U slučaju požara ili eksplozije, upotrijebi (pri povlačenju iz jame) samospasilac, koji te štiti od ugljenmonoksida!

Prilikom primanja samospasioca provjeri:

- da li je zaštitna kutija probijena ili jako ulubljena,
- kada ga protreseš ne smije se čuti šuštanje i
- plomba mora biti neoštećena.

Neispravan samospasilac zamijeni za ispravan!

Dobro čuvaj samospasilac od vlage, udarca i zatrpavanja. Drži ga uvijek na dohvat ruke u neposrednoj blizini radnog mjesta!

ZAHTJEVAJ da na vrijeme budeš obučen za njegovu upotrebu!

SAMO ISPRAVAN I PRAVILNO UPOTREBLJEN SAMOSPASILAC U SLUČAJU OPASNOSTI SAČUVAĆE TI ŽIVOT.

EKSPLOZIVNA SREDSTVA su materije za razaranje stijena, uglja, ruda i sl.

Ona se dijele na:

— **eksplozive,**

— **sredstva za paljenje (rudarska kapisla broj 8, električni upaljač, detonirajući i sporo goreći štapin) i**

— **pomoćna sredstva (minerska čaura, saće i sl.).**

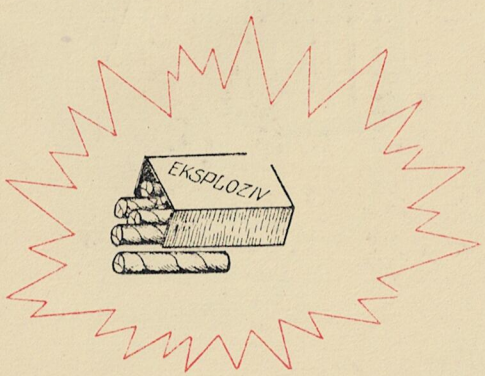

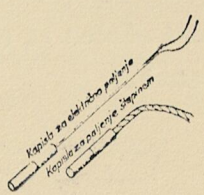

Eksplozivnim sredstvima u jami rukuju specijalno obučeni i ispitani radnici — palioci mina.

Eksplozivna sredstva se čuvaju u posebno izgrađenim skladištima.

UKOLIKO NAIĐEŠ NA RUDARSKA EKSPLOZIVNA SREDSTVA NE DIRAJ IH. OSIGURAJ MJESTO I ODMAH OBAVIJESTI RUDARSKOG NADZORNIKA!

Za vrijeme miniranja obavezno budi u određenom skloništu!

Rudarski nadzornik je dužan da na svakom radilištu, na kojem se minira, odredi sklonište za radnike.

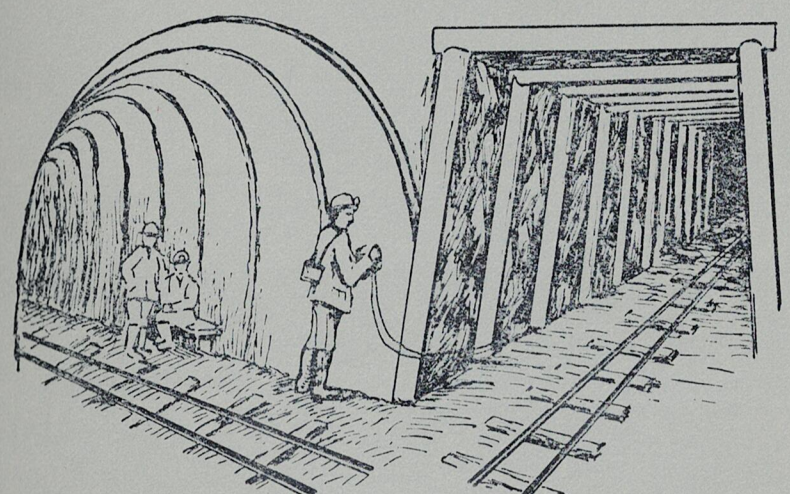

Prije početka punjenja vrtina eksplozivnim sredstvima, palilac mina mora povući radnike u sklonište i stražom spriječiti prilaz radilištu. Prije početka paljenja mina, uzvikom »VATRA«, palilac mina mora objaviti početak paljenja mina.

Poslije miniranja palilac mina objavljuje završetak miniranja uzvikom »GOTOVO«.

Nakon provjetravanja palilac mina sa prvim kopačem mora pregledati i osigurati radilište i tek tada dozvoliti pristup ostalim radnicima.

BEZ ODOBRENJA NE ULAZI NA RADILIŠTE!

Mina koja nije eksplodirala predstavlja veliku opasnost.

Obilježenu neeksplodiranu minu izbjegavaj, nemoj joj se približavati i ni u kom slučaju je nemoj dirati!

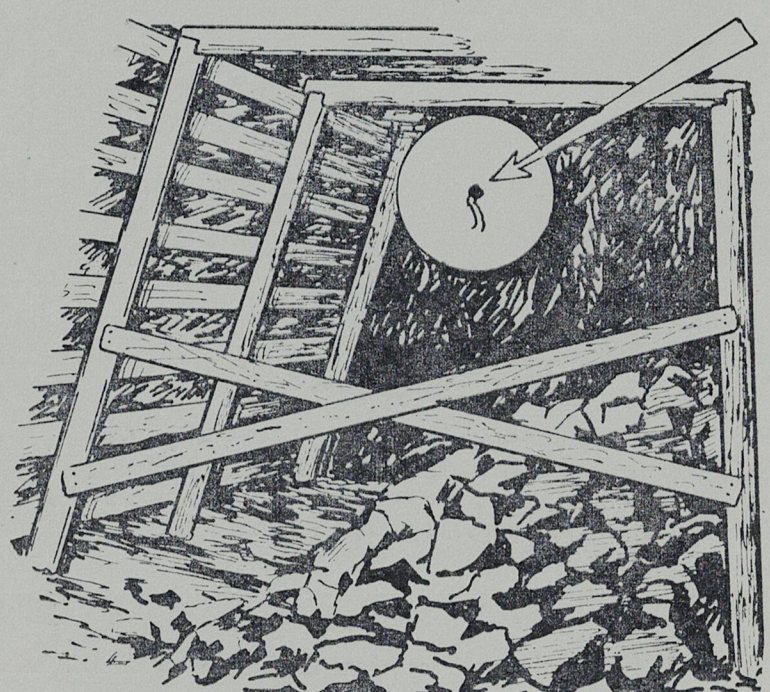

DOZVOLJENO JE RADITI NA 20 METARA UDALJENOSTI OD NEEKSPLODIRANE MINE.

ODVODNJAVANJE

Voda dolazi u jamu sa površine ili u jamske prostorije pritiče iz popratnih stijena ili slojeva.

Sva voda koja dolazi u jamsku prostoriju teče kanalima do najnižeg sprata — vodosabirnika. Odatle se pomoću pumpi kroz cijevi izbacuje na površinu.

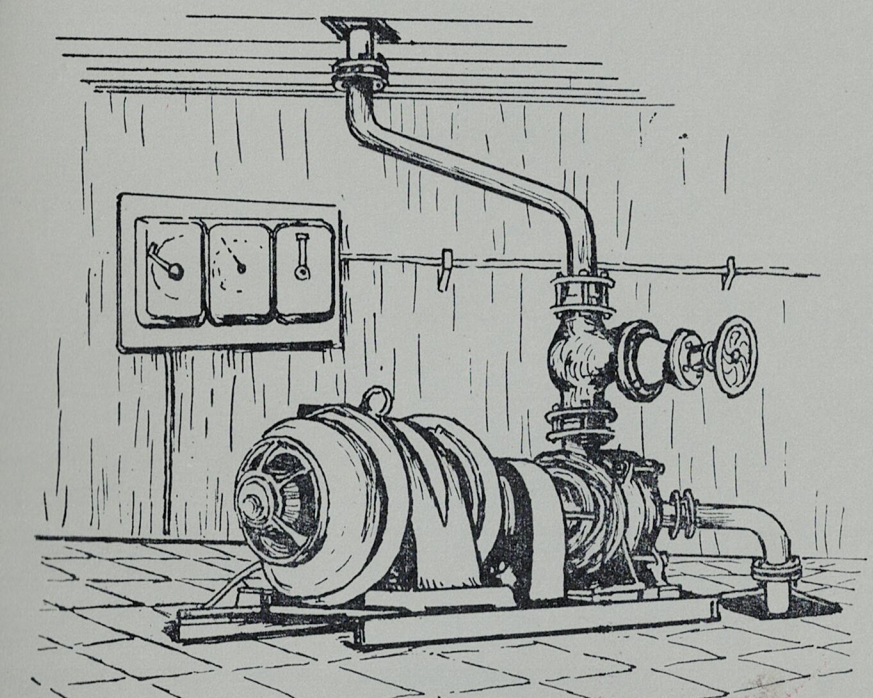

Pumparnica u jami

Tako se omogućava rad u jami, jer bi se ona usljed dotoka vode, pogotovo jačeg, brzo potopila.

ČISTI I ODRŽAVAJ KANALE ZA ODVODNJAVANJE!

PREDVRTANJE

Prilikom izrade jamskih pripremnih hodnika ili pri približavanju radilišta starim radovima, potrebno je radi sigurnosti predvrtavati po nekoliko metara naprijed, kako bi se na vrijeme ustanovio položaj vodnih naslaga ili prisustvo gasova.

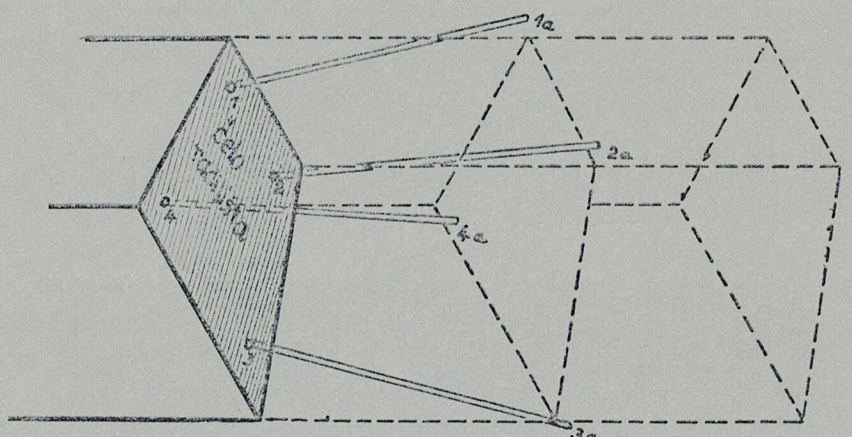

PREDVRTAVANJE JE POTREBNO RADI TOGA DA NE BI DOŠLO DO IZNENADNE PROVALE VEĆIH KOLIČINA VODE ILI GASOVA, ŠTO BI MOGLO DOVESTI U OPASNOST ŽIVOTE LJUDI.

ZAPAMTI

Slojevi tekućeg pijeska i vodonosne naslage u krovini i podini, moraju se prije početka radova na dobijanju rude po pravilu odvodnjavati. Odvodnjavanje se vrši pomoću filtera ili pomoću bušotina (bunara).

Vodni zidovi i brane služe za zaštitu rudarskih prostorija od prodora vode.

ELEKTRIČNA ENERGIJA U RUDARSTVU

Električna struja predstavlja osnovni vid energije u rudarstvu. Proizvođači električne energije su hidroelektrane i termoelektrane.

Hidroelektrane koriste snagu vode, a termoelektrane toplotu koju daje ugalj.

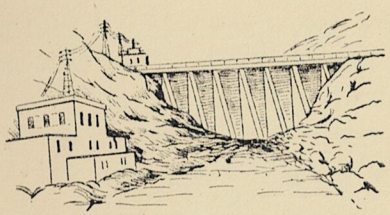

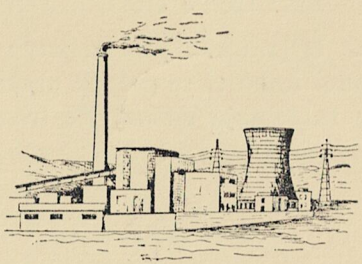

Prenos električne energije na veće daljine vrši se dalekovodima.

Prema naponu imamo: struje visokog napona, iznad 250 V; struje niskog napona, ispod 250 V; struja visokog napona dovodi se do rudničkih transformatora, a odatle se potreban napon odvodi do pojedinih strojeva i uređaja u jami.

U jamama je dozvoljeno korišćenje sljedećih napona:

ZA POGON TRANSPORTNIH UREĐAJA, SISALJKI, VENTILATORA I DRUGIH STROJEVA 380 DO 500 V, ZA OSVJETLJENJE I SIGNALNE UREĐAJE DO 220 V, ZA RUČNE ELEKTRIČNE UREĐAJE I ELEKTRIČNE BUŠILICE DO 130 V.

Široka primjena električne energije u rudarstvu predstavlja i veliku opasnost za ljude, posebno u slučajevima **kada nisu zastupljene potrebne mjere sigurnosti.**

Djelovanje električne struje na ljudski organizam je višestruko. Prema jačini struje i vremenu njenog djelovanja na ljudski organizam ona može prouzrokovati: **opekotine, poremećaj u živčanom sistemu ili smrt.**

Razvođenje električne energije u jame vrši se kablovima.

U jamskim prostorijama nije dozvoljeno polagati kabl po podu. Kablovi se polažu preko podgrade i moraju biti zakačeni na rastojanju od najviše tri metra.

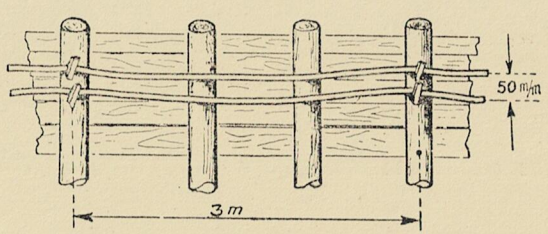

KABLOVI I VODOVI SMIJU SE ZAKAČITI ILI PRIČVRSTITI SAMO NA SREDSTVA KOJA IH NE MOGU OŠTETITI NITI DEFORMISATI.

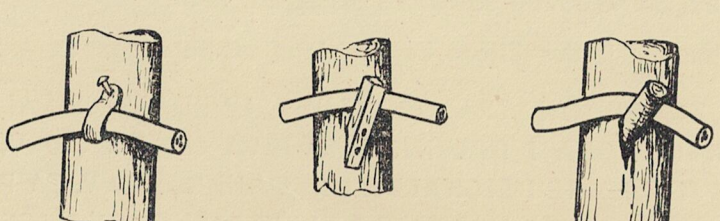

Pravilno vješanje kablova

ZABRANJENO JE:

- **VJEŠANJE KABLOVA NA ŽELJEZNE KLINOVE, EKSERE ILI ŽICU;**

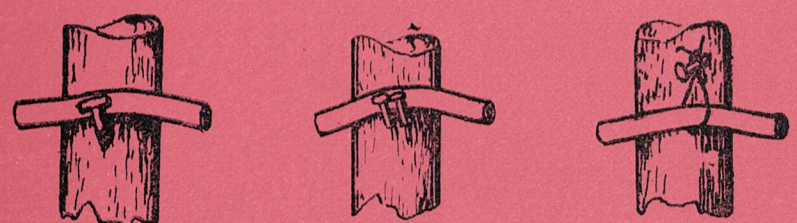

- **VJEŠANJE O KABL SVJETILJKI, SAMOSPASILACA, ODJEĆE I DRUGIH PREDMETA;**

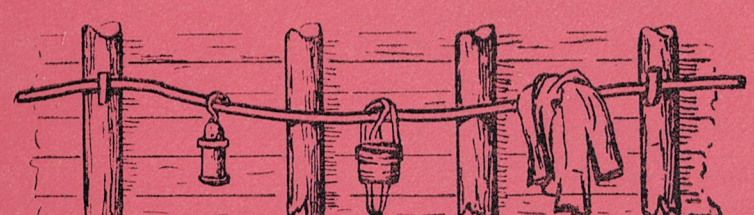

- **DIRATI GOLE KRAJEVE KABLOVA I VODOVA, JER ONI PREDSTAVLJAJU VELIKU OPASNOST;**
- **BILO KAKVO POPRAVLJANJE ILI OTVARANJE ELEKTRIČNIH UREĐAJA.**

KVAR SMIJE OTKLONITI SAMO ODGOVORNI ELEKTRIČAR.

● **ZABRANJENO JE KRETANJE POD GOLOM ŽICOM (trolej vod) PRI NOŠENJU NA RAMENU DUGAČKIH PREDMETA!**

● **Obrati pažnju na tablu sa upozorenjima, na prilazima pruzi sa golom voznom žicom.**

● **Podgrađivanje i izmjena podgrade u hodnicima sa golom voznom žicom dozvoljena je samo prema posebnom uputstvu i kada je isključen napon.**

ZAŠTITNO UZEMLJENJE

Jamske električne mašine i uređaji moraju od dodirnog napona biti osigurani uzemljenjem.

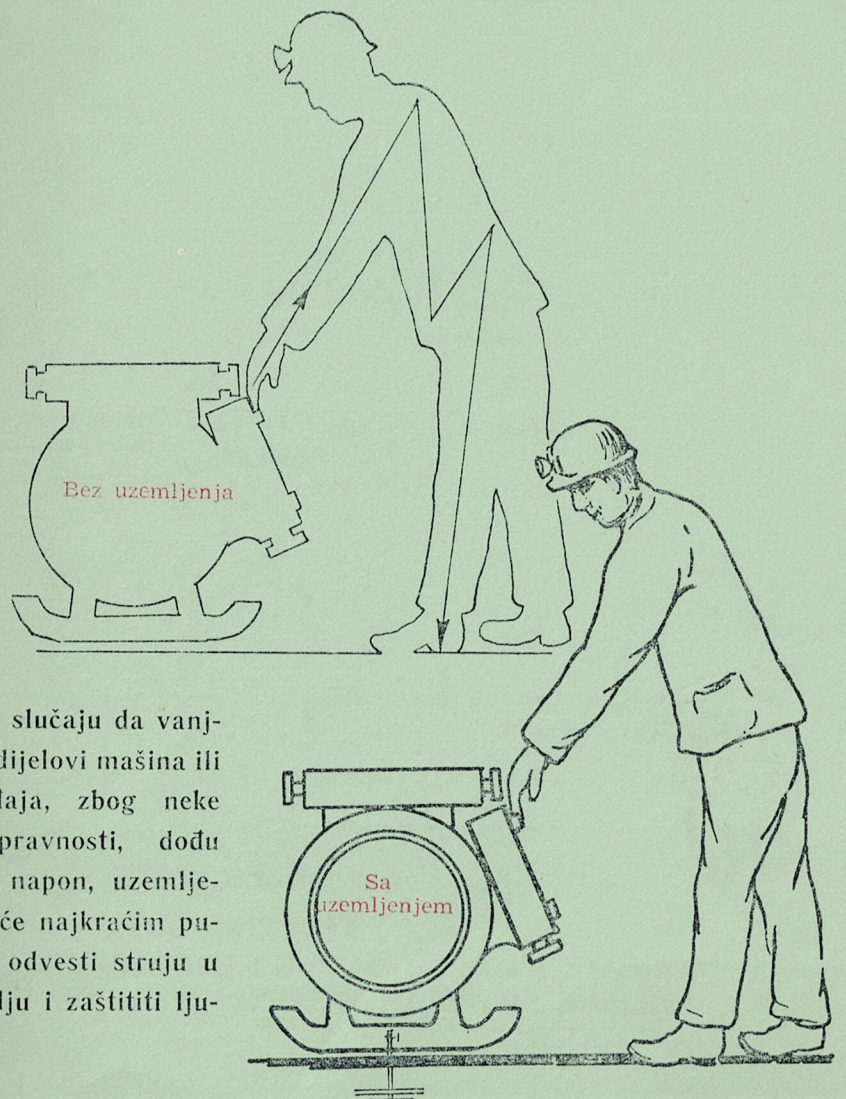

U slučaju da vanjski dijelovi mašina ili uređaja, zbog neke neispravnosti, dođu pod napon, uzemljenje će najkraćim putem odvesti struju u zemlju i zaštititi ljude.

Prije nego što počneš raditi električnom bušilicom provjeri da li je uvod kabla ispravan i da kabl nije oštećen.

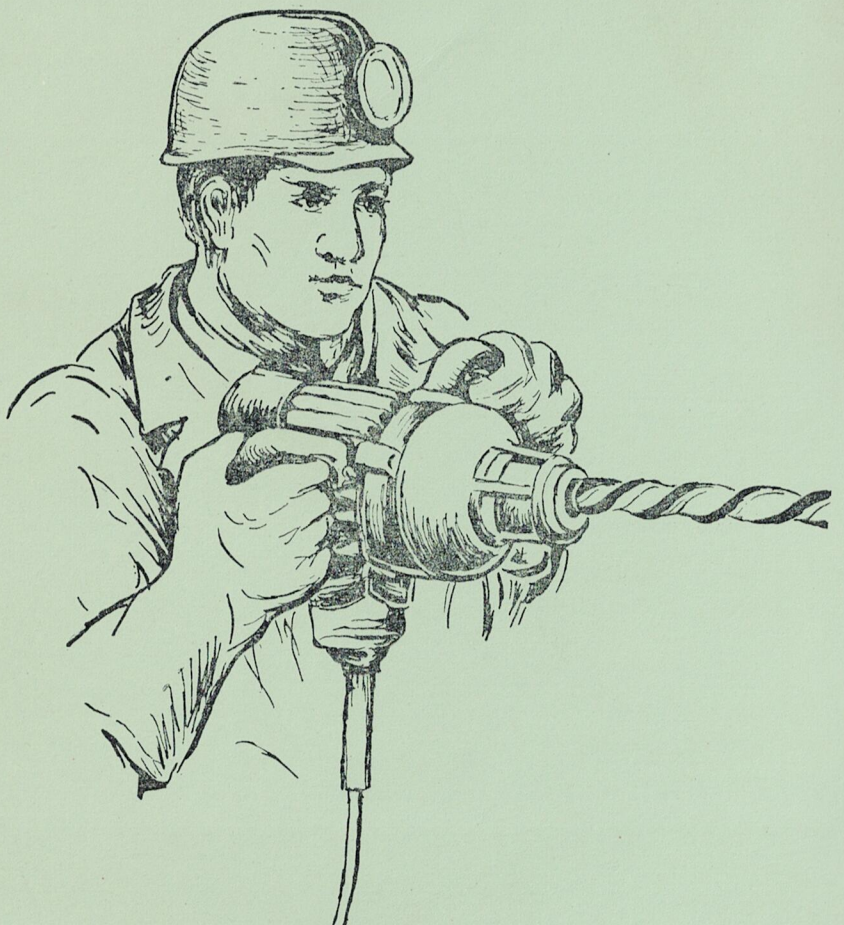

PRIJE POČETKA RADA PROVJERI KOD DEŽURNOG ELEKTRIČARA DA LI SU MAŠINE I UREĐAJI ISPRAVNI I UZEMLJENI. SVAKU NEISPRAVNOST PRIJAVI PRETPOSTAVLJENIMA.

PRIJE POČETKA SMJENE RADNIK JE DUŽAN:

U GARDEROBI OSTAVITI SVOJU ODJEĆU I OBUĆI ZAŠTITNO ODIJELO, OBUĆU, ŠLJEM I RUKAVICE, KAO I DRUGA ZAŠTITNA SREDSTVA. RADNIK JE DUŽAN DA SE JAVI SVOME NEPOSREDNOM RUKOVODIOCU, KOJI GA RASPOREĐUJE NA ODREĐENI POSAO I DAJE POTREBNA OBAVJEŠTENJA I UPUTSTVA.

RUDARSKI ALAT

Sa alatom je najčešće zadužen svaki rudar.

Novi rudarski radnik treba da zna da:

- prije polaska na radilište ponese svoj alat,
- po završetku rada treba alat očistiti i ostaviti na mjestu određenom za čuvanje alata i
- alat stalno drži oštar i spreman za rad.

ZAPAMTI

AKO ALAT DOBRO ODRŽAVAŠ I SA NJIM PRAVILNO RUKUJEŠ, SA MANJE NAPORA ĆEŠ USPJEŠNO OBAVITI SVOJ POSAO.

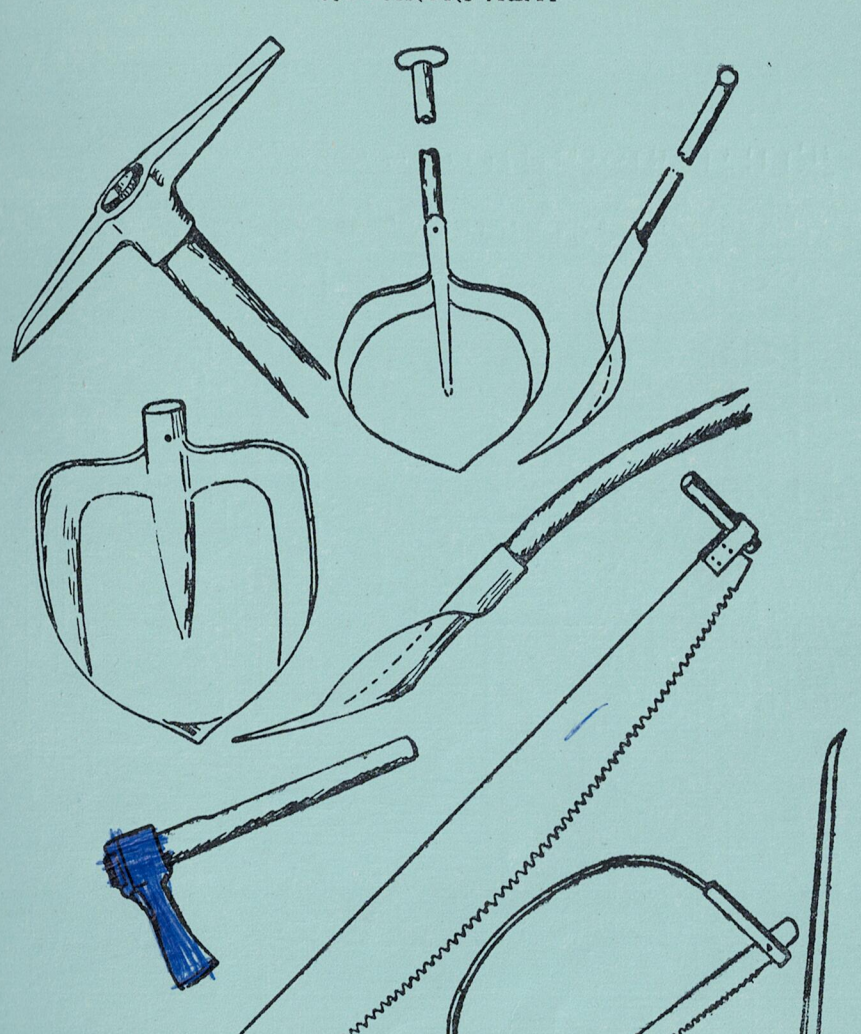

NA ZAVRŠETKU RADA RADNIK JE DUŽAN:

OSTAVITI ZAŠTITNO ODIJELO, OBUĆU, ŠLJEM, RUKAVICE I OSTALA ZAŠTITNA SREDSTVA U GARDEROBU, A ZATIM SE OKUPATI.

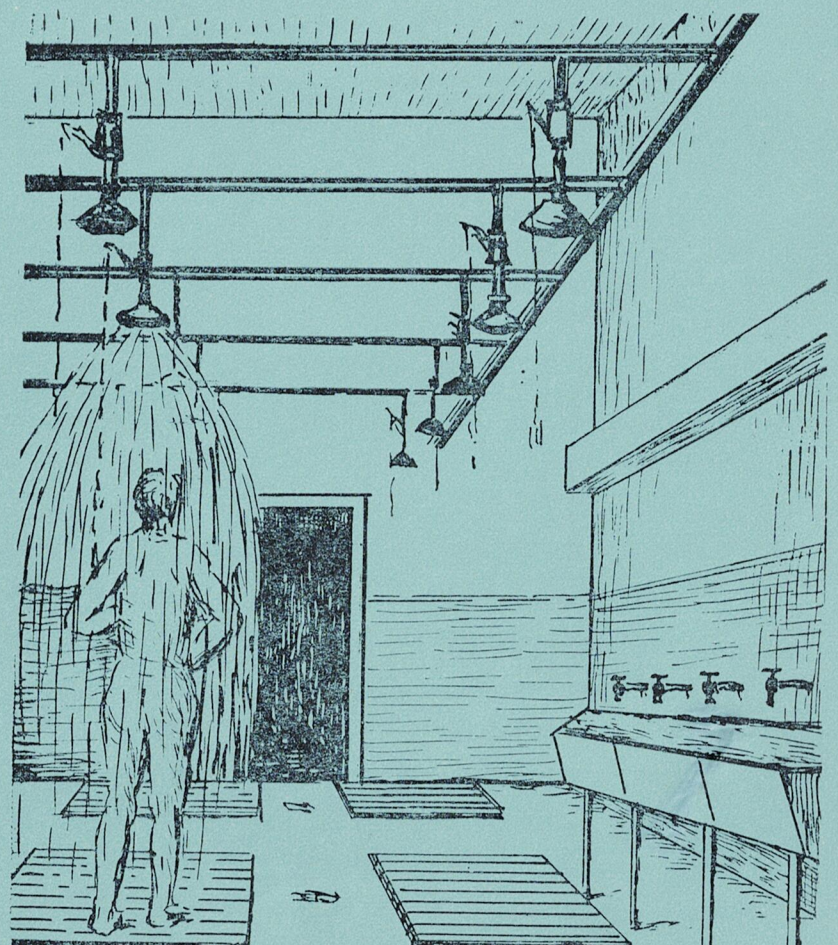

KUPANJE OSVJEŽAVA I ČUVA ZDRAVLJE!

NEMOJ DA PIJEŠ JAMSKU VODU!

JAMSKA VODA JE ČESTO ZAGAĐENA I MOŽE BITI UZROČNIK OBOLJENJA.

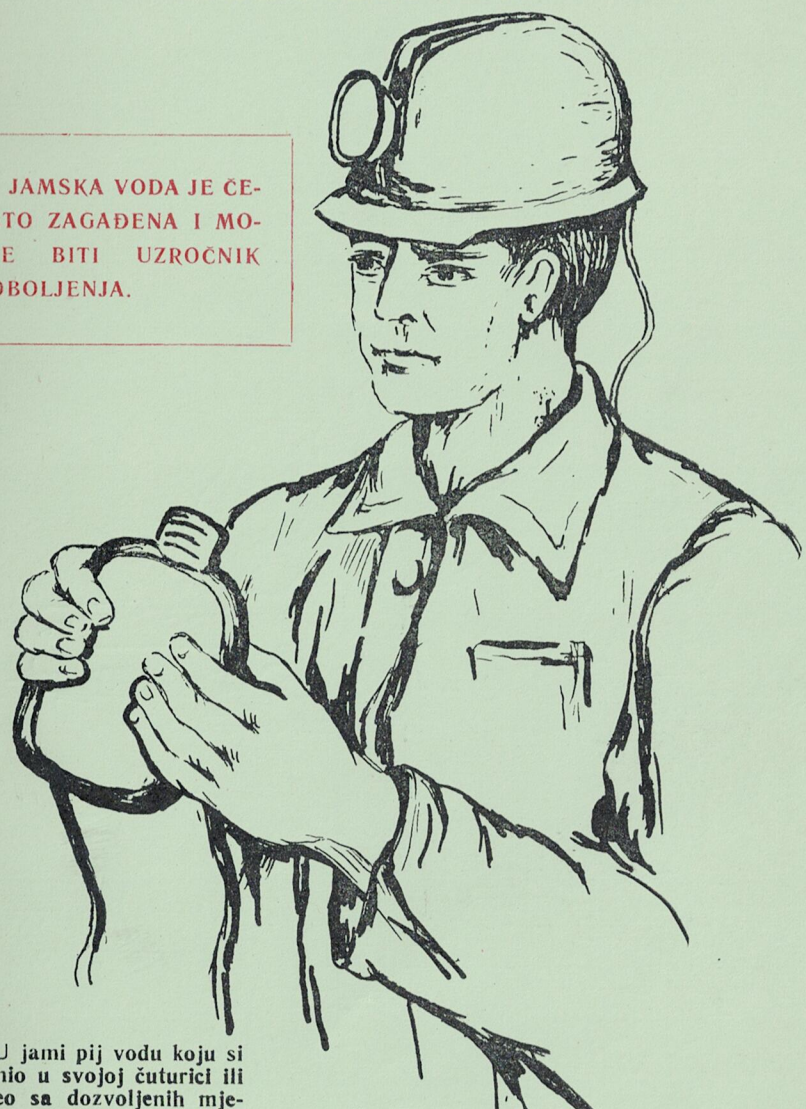

U jami pij vodu koju si donio u svojoj čuturici ili uzeo sa dozvoljenih mjesta u jami.

PRITECI UVIJEK U POMOĆ POVRIJEĐENOM DRUGU!

Šta treba da uradiš?

— uvjeri se u sigurnost mjesta nesreće,

— iznesi i postavi unesrećenog na ravno i sigurno mjesto i pokri ga, dok ne stigne radnik obučen za pružanje prve pomoći,

— obavijesti rudarskog nadzornika,

— pri prenošenju unesrećenog budi pažljiv. Prenošenje se vrši tako da su noge unesrećenog okrenute u pravcu kretanja, a u uskopima i oknima sa glavom nagore,

— u nesreći izazvanoj udarom električne struje što prije iskopčaj dovod ili na siguran način pomoću suhe odjeće, daske ili nekog drugog izolacionog materijala otrgni unesrećenog od napona,

— u svakoj jami postoje i sandučići snabdjeveni priborom za pružanje prve pomoći.

ZAPAMTI

Što prije priteci u pomoć unesrećenom drugu i nađi radnika osposobljenog za pružanje prve pomoći!

OSIGURANJE ČLANOVA RADNIH KOLEKTIVA OD POSLJEDICA NESRETNOG SLUČAJA

U okviru djelatnosti osiguranja uopšte ističe se osiguranje od posljedica nesretnih slučajeva — »nezgoda« kao posebna grana osiguranja. Uslovi osiguranja izloženi su u Opštim Pravilima za osiguranje »nezgode«. Kao poseban vid opšteg osiguranja »nezgode« postoji osiguranje članova radnih organizacija (kolektiva).

Predmet našeg razmatranja je ovaj vid »nezgode« jer sva rudarska preduzeća u našoj SR imaju zaključene ugovore po uslovima ovog osiguranja. Ovo ističemo kao značajno samo utoliko što je jedna cijela djelatnost jedinstveno obuhvaćena osiguranjem »nezgode«.

Osiguravajući zavodi primjenjuju sada u praksi Pravila »nezgode« koja su donesena prije 16 godina. Već sama ova činjenica ukazuje na nužnost usklađivanja ovih pravila sa izvršenim društvenim promjenama, sa zahtjevima osiguranika, intencijama donesenog Zakona o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja kao i iskustvima u dosadašnjoj praksi. Kako je rad na donošenju novih Pravila pri kraju (ova su već odobrena od Skupštine Jugoslovenske zajednice osiguranja i stupiće na snagu 1. januara 1965. godine) to kao baza razmatranja biće ova nova Pravila »nezgode«.

Da bi mogli razumjeti dalja izlaganja potrebno je na prvom mjestu dati objašnjenja pojedinih, u struci uobičajenih, termina sa kojima ćemo se susresti, a i radi lakšeg razumijevanja.

Naziv »osiguranik« je osigurano lice — predmet osiguranja, a termin »osiguralac« negdje upotrebljen i kao »osiguravač« je Zavod koji obavlja službu osiguranja. Pod terminom »rizik« podrazumijevamo budući neizvjestan događaj, koji ne zavisi od volje čovjeka, a od čijeg nastanka ovisi isplata osigurane sume. Rizik može biti normalan — redovan ili neredovan — anormalan. Pod nazivom »premija« podrazumijevamo iznos, koji osiguranik uplaćuje kao cijenu osiguranja.

Potrebno je dalje objasniti šta je to nesretan slučaj u osiguravajućem smislu za razliku od, u narodu, uobičajenog pojma nesretnog slučaja. Pravila osiguranja »nezgode« nesretan slučaj definišu kao: »svaki iznenadni i od volje osiguranika nezavisan događaj, koji djelujue uglavnom spolja i naglo na tijelo osiguranika, ima za posljedicu njegovu smrt, odnosno potpuni ili djelimični trajni (doživotni) gubitak opšte radne sposobnosti. U osiguravajućem smislu ne smatraju se nesretnim slučajem obične i infektivne bolesti, profesionalne bolesti (bolesti zanimanja) i oboljenja usljed psihičkih uticaja, te dejstvo rendgenskih i sličnih zrakova.

Specifičnosti uslova osiguranja članova radnih kolektiva regulisane su u Dopunskim odredbama za ovaj vid.

Odstupanja od Opštih pravila »nezgode« kao i izmjene koje su izvršene u Pravilima ogledaju se u sljedećem:

Po ranijim Pravilima i Dopunskim odredbama u pravilu su se osiguravale zdrave osobe odnosno ona lica čija opšta radna sposobnost nije smanjena. Izuzetno su se mogla osigurati i lica čija je opšta radna sposobnost umanjena 75% ili više, ali se je kod nastanka osiguranog događaja i likvidacije štete osigurana suma obračunavala u proporciji. Proporcija znači, da se je oštetnina isplaćivala u srazmjeri između premije koja je plaćena i premije koju je trebalo platiti s obzirom na raniji gubitak opšte radne sposobnosti. S obzirom na način zaključivanja ugovora (jednim ugovorom osigurana sva zaposlena lica kod ugovarača i trajanje osiguranja vezano za radni odnos) niti osiguranik a niti ugovorač osiguranja nisu mogli platiti uvećanu premiju, kao doplatu za anormalni rizik i da bi time eventualno izbjegli primjenu proporcije. Proporcija se je naravno primjenjivala i kod onih slučajeva gdje je opšta radna sposobnost bila i prije umanjena ispod 75% ako se je i to smatralo anormalnim rizikom.

Po novim Dopunskim odredbama ranije umanjena radna sposobnost nije uopšte smetnja za osiguranje bez obzira na procenat nesposobnosti i kad nastane osigurani slučaj nema primjene proporcije kako smo to gore izložili.

Iz osiguranja su isključena jedino duševno bolesna lica.

Ovaj propis mijenja dosadašnju praksu na svrsishodan način, a ova izmjena odnosno proširenje obuhvaćenih rizika neće uticati niti dovesti do povećanja visine premije. Likvidacija oštetnih zahtjeva je uprošćena, nije potrebno računati proporciju, jer je plaćenom redovnom premijom pokriven i anormalni rizik bez obzira na njegov intenzitet i oblik. Ovim ujedno otpadaju i opravdani prigovori osiguranika, jer oni prema dosadašnjim Pravilima nisu imali ni mogućnosti i da su to željeli, da izbjegnu primjenu proporcije plaćanjem uvećane premije, koja bi odgovarala anormalnom riziku kako je to kod zaključivanja pojedinačnog (individualnog) osiguranja moguće.

U pogledu trajanja, osiguranje je vezano za radni odnos osiguranika. Tako osiguranje počinje u odnosu na svakog pojedinca danom zaključivanja ugovora o osiguranju, odnosno danom zasnivanja radnog odnosa, bez obzira što premija osiguranja u odnosu na tog pojedinca nije plaćena. Osiguranje prestaje prekidanjem radnog odnosa.

Kad nastane osigurani slučaj — nesretan slučaj Zavod isplaćuje iznose iz ugovora i to:

— za slučaj smrti cijelu osiguranu sumu označenu u ugovoru korisnicima osiguranja. Ukoliko u ugovoru nije drukčije određeno, a redovno nije, korisnikom osiguranja za slučaj smrti osiguranog lica smatraju se osiguranikova djeca i bračni drug, a ako ovih nema onda roditelji osiguranika, a ako i ovih nema onda ostali zakonski nasljednici;

— za slučaj potpunog trajnog (doživotnog) gubitka opšte radne sposobnosti također Zavod isplaćuje cijeli iznos naveden u ugovoru (polisi) za takav slučaj, samom osiguraniku i

— odgovarajući procenat od osigurane sume, koji odgovara procentu trajnog smanjenja opšte radne sposobnosti, ako je usljed nesretnog slučaja nastupio djelimični trajni gubitak osiguranikove opšte radne sposobnosti.

U cilju proširenja obaveze Zavoda prema osiguranicima a kod ograničenja, odnosno slučajeva isključenja obaveza Zavoda u nova Pravila nije unesena odredba da je obaveza Zavoda isključena ako je nesretan slučaj nastao usljed: »grube povrede propisa izdatih u cilju bezbjednosti i sigurnosti građana«. Ova je odredba zamijenjena daleko širom formulacijom pa nova Pravila predviđaju isključenje obaveze »pri pripremanju, pokušaju i izvršenju umišljajnog krivičnog djela za koje je propisana kazna strogog zatvora ili teža kazna«... Dakle, osiguranjem su obuhvaćene posljedice u daleko većem obimu nego što je to bio ranije slučaj.

Dužnost je osiguranika, kad nastane osigurani slučaj, da se javi ljekaru, da preduzme liječenje i pored ostalih dužnosti, da slučaj prijavi i nadležnom Osiguravajućem zavodu. Ranija pravila su i kod podnošenja prijave štete Zavodu predviđala, da se ta dužnost mora obaviti u određenom roku. Krajnji rok za ove slučajeve iznosio je 2 godine dana od dana nastanka nesretnog slučaja i smatran je strogim, te je njegovo propuštanje vezano za gubitak prava osiguranika na oštetninu.

Međutim, nova Pravila ne predviđaju krajnji rok od dvije godine za podnošenje prijave štete, nego je Zavodu dozvoljeno da primi prijavu štete i da je uzme u postupak i bez obzira na to koliko je vremena proteklo od dana nastanka nesretnog slučaja. Razumljivo ukoliko nije nastupila zakonska zastara potraživanja prema zakonu o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja, a koji rok iznosi 5 godina računajući od sljedeće godine u kojoj je osiguranik mogao svoj zahtjev postaviti.

Poseban problem u dosadašnjim Pravilima predstavljalo je pitanje plaćanja premije s obzirom da se ugovorač po osiguranju članova radnih kolektiva pojavljuje privredna, odnosno radna organizacija.

Nove odredbe suštinski mijenjaju dosadašnje principe i praksu. Od naročite je važnosti odredba da »obaveza Zavoda prema osiguraniku postoji i u slučaju kada ugovorač nije uplatio premiju o roku označenom u ugovoru (polisi) ukoliko je osigurani slučaj nastao za vrijeme trajanja osiguranja.

Pod dosadašnjim Pravilima bilo je propisano da osiguranje prestaje da važi ukoliko ugovorač osiguranja u roku od 60 dana po isteku roka dospjelosti ne uplati premiju. Dakle, ugovoraču je bio ostavljen respiro rok (prićekni rok) u kojem je bio dužan platiti premiju, a nakon bezuspješnog proteka tog roka osiguranje je prestajalo. teoretski se je to moglo dogoditi i onda kada su osiguranici uplatili premiju ugovoraču a ovaj je zbog raznih zapreka nije mogao doznačiti Zavodu.

Nova Pravila u suštini mijenjaju ovaj propis, jer obaveza Zavoda postoji dok traje osiguranje bez obzira da li je premija plaćena ili nije. Također se novim pravilima ukida respiro rok zbog kojeg je moglo doći do prestanka osiguranja.

Naša je želja da u što kraćim crtama upoznamo osiguranike o njihovim pravima i bitnim izmjenama propisa, ukoliko nam je to s obzirom na prostor i uspjelo, želja nam je dalje da ovo kratko objašnjenje bude povod za što širu diskusiju o ovom osiguranju od strane rudara i da nam u cilju sagledavanja problema dostavite vaše eventualne primjedbe a naročito konstruktivne predloge.

Republička zajednica osiguranja
Sarajevo

Sva prava zadržava izdavač

Štampano u 15.000 primjeraka

Cijena 500 dinara
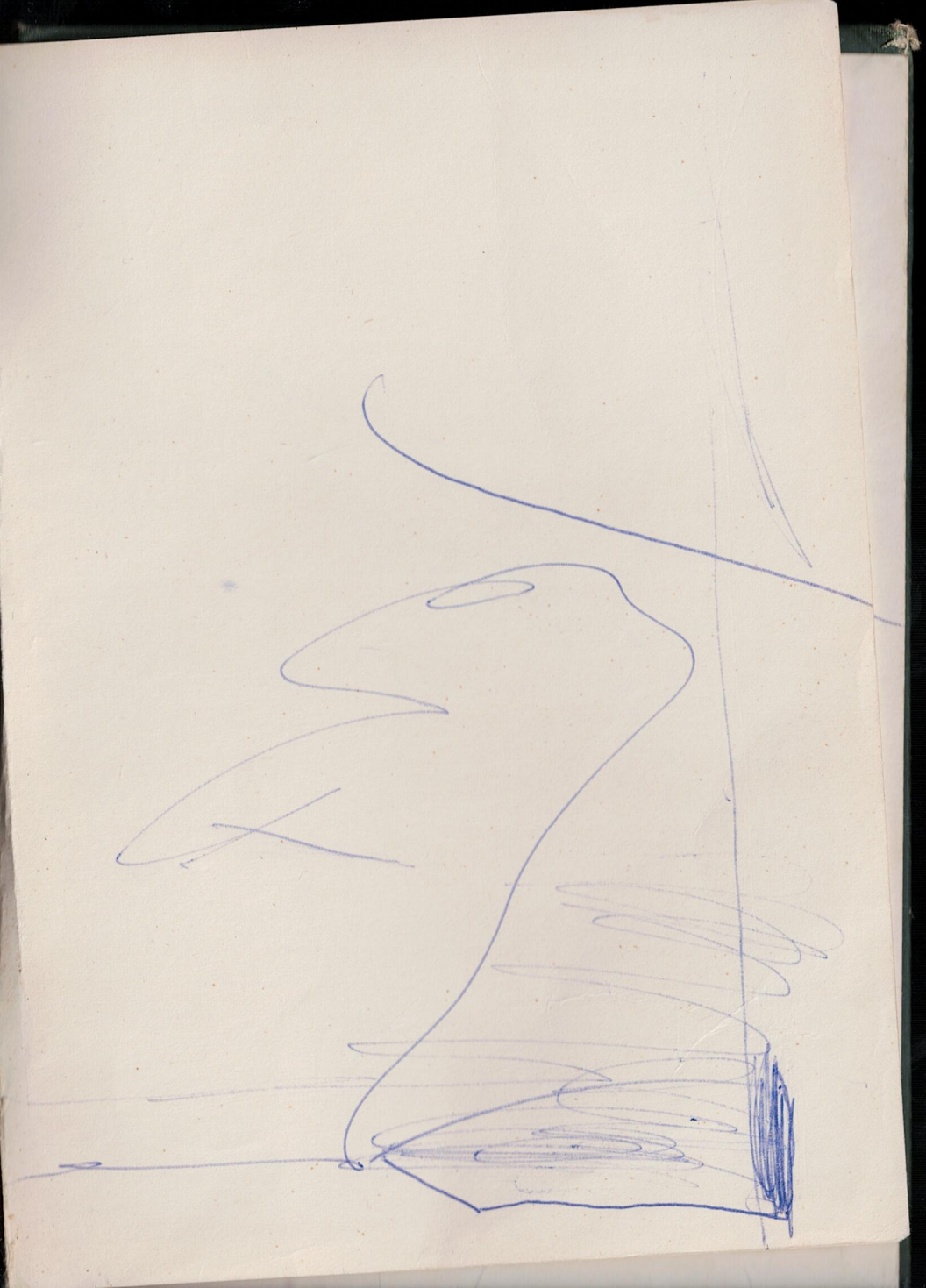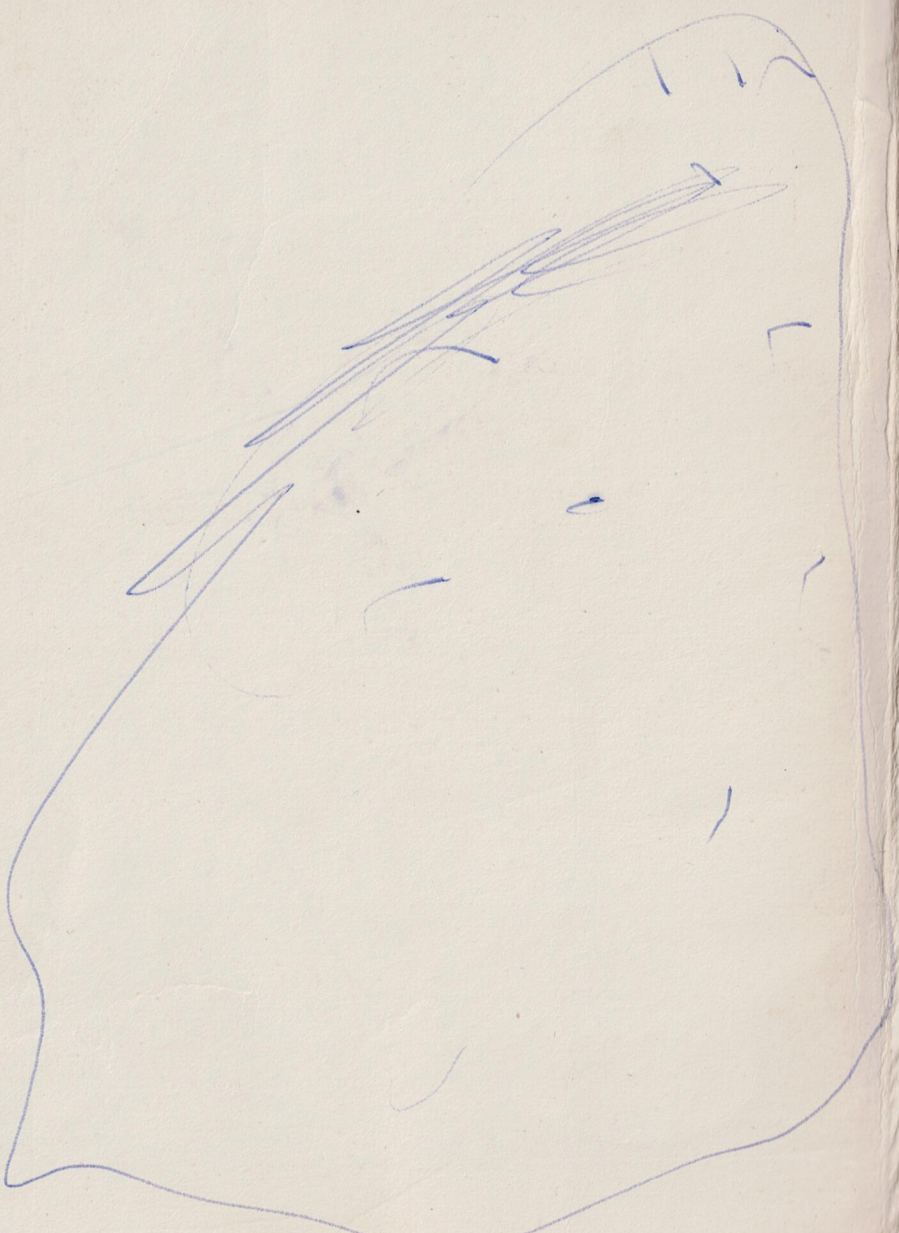
T u z l a
1964.